

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja

Druk nr 963
Warszawa, 26 października 2016 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Stanisława Piotrowicza.

(-) Waldemar Andzel; (-) Dorota Arciszewska-Mielewczyk; (-) Jan Krzysztof Ardanowski; (-) Marek Ast; (-) Ryszard Bartosik; (-) Barbara Bartuś; (-) Joanna Borowiak; (-) Wojciech Buczak; (-) Waldemar Buda; (-) Lidia Burzyńska; (-) Anna Cicholska; (-) Witold Czarnecki; (-) Arkadiusz Czartoryski; (-) Katarzyna Czochara; (-) Elżbieta Duda; (-) Jan Duda; (-) Barbara Dziuk; (-) Andrzej Gawron; (-) Szymon Giżyński; (-) Jarosław Gonciarz; (-) Jerzy Gosiewski; (-) Józefa

Hrynkiewicz; (-) Michał Jach; (-) Krzysztof Jurgiel; (-) Alicja Kaczorowska; (-) Piotr Kaleta; (-) Jan Kilian; (-) Lech Kołakowski; (-) Robert Kołakowski; (-) Wojciech Kossakowski; (-) Andrzej Kosztowniak; (-) Wiesław Krajewski; (-) Leonard Krasulski; (-) Andrzej Kryj; (-) Bernadeta Krynicka; (-) Dariusz Kubiak; (-) Jacek Kurzępa; (-) Anna Kwiecień; (-) Bogdan Latosiński; (-) Krzysztof Lipiec; (-) Paweł Lisiecki; (-) Marzena Machałek; (-) Krzysztof Maciejewski; (-) Ewa Malik; (-) Jerzy Małecki; (-) Gabriela Masłowska; (-) Jerzy Materna; (-) Andrzej Matusiewicz; (-) Kazimierz Matuszny; (-) Anna Milczanowska; (-) Jan Mosiński; (-) Kazimierz Moskal; (-) Aleksander Mrówczyński; (-) Adam Ołdakowski; (-) Jerzy Paul; (-) Marek Polak; (-) Piotr Polak; (-) Marcin Porzucek; (-) Urszula Rusecka; (-) Bogdan Rzońca; (-) Jacek Sasin; (-) Łukasz Schreiber; (-) Wojciech Skurkiewicz; (-) Czesław Sobierajski; (-) Dariusz Starzycki; (-) Józefa Szczurek-Żelazko; (-) Jolanta Szczypińska; (-) Jarosław Szlachetka; (-) Krzysztof Szulowski; (-) Ewa Szymańska; (-) Robert Telus; (-) Ewa Tomaszewska; (-) Sylwester Tułajew; (-) Piotr Uruski; (-) Piotr Uściński; (-) Jan Warzecha; (-) Jerzy Wilk; (-) Tadeusz Woźniak; (-) Jarosław Zieliński; (-) Maria Zuba; (-) Wojciech Zubowski.

USTAWA
z dnia....
o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

DZIAŁ I
Organizacja Trybunału Konstytucyjnego

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1. Trybunał Konstytucyjny, zwany dalej „Trybunałem”, jest organem władzy sądowniczej powołanym w celu wykonywania kompetencji określonych w Konstytucji i ustawach.

Art. 2. Siedzibą Trybunału jest m.st. Warszawa.

Art. 3. W skład Trybunału wchodzi piętnastu sędziów.

Art. 4. Odrębna ustawa określa:

- 1) sposób nawiązania, zakres i zasady ustania stosunku służbowego sędziego Trybunału;
- 2) prawa i obowiązki sędziego Trybunału;
- 3) sprawy immunitetu i nietykalności osobistej oraz zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału;
- 4) prawa i obowiązki sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

Rozdział 2
Organy Trybunału

Art. 5. Organami Trybunału są:

- 1) Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”;
- 2) Prezes Trybunału.

Art. 6. Zgromadzenie Ogólne tworzą urzędujący sędziowie Trybunału, którzy złożyli ślubowanie wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego należy:

- 1) zatwierdzanie informacji, o której mowa w art. 13 ust. 1;
- 2) przedstawianie kandydatów na stanowiska Prezesa i Wiceprezesa Trybunału;
- 3) wyrażanie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz pozbawienie wolności sędziego Trybunału, na zasadach określonych w odrębnych przepisach;
- 4) stwierdzanie wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału, na zasadach określonych w odrębnych przepisach;
- 5) przeniesienie w stan spoczynku sędziego Trybunału trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału, na zasadach określonych w odrębnych przepisach;
- 6) stwierdzanie utraty statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku, na zasadach określonych w odrębnych przepisach;
- 7) uchwalanie regulaminu Trybunału;

- 8) uchwalanie statutu Kancelarii Trybunału Konstytucyjnego, zwanej dalej „Kancelarią Trybunału”, oraz statutu Biura Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego, zwanego dalej „Biurem Służby Prawnej Trybunału”;
- 9) uchwalanie projektu dochodów i wydatków Trybunału;
- 10) uchwalenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego;
- 11) wykonywanie innych czynności, przewidzianych dla Zgromadzenia Ogólnego w ustawach i regulaminie Trybunału.

Art. 7. 1. Zgromadzenie Ogólne obraduje na posiedzeniach.

2. Posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego, z wyjątkiem posiedzeń, o których mowa w art. 11, zwołuje Prezes Trybunału, który ustala porządek posiedzenia i przewodniczy obradom.

3. O terminie i porządku posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Prezes Trybunału zawiadamia sędziów Trybunału najpóźniej 7 dni przed dniem posiedzenia.

4. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezes Trybunału może odstąpić od dochowania terminu, o którym mowa w ust. 3.

Art. 8. 1. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej 2/3 ogólnej liczby sędziów Trybunału wskazanej w art. 3.

2. Podjęcie uchwały przez Zgromadzenie Ogólne wymaga obecności Prezesa Trybunału, z wyjątkiem uchwały przyjętej w procedurze przedstawienia kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału określonej w art. 11 ust. 14.

3. Głosowanie jest jawne, o ile żaden z sędziów Trybunału nie zażąda wyłączenia jawności. Głosowanie z wyłączeniem jawności przeprowadza się w sprawach, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 2-6.

Art. 9. 1. Prezes Trybunału corocznie zwołuje publiczne posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego, podczas którego są omawiane istotne problemy wynikające z działalności i orzecznictwa Trybunału, przedstawione w informacji, o której mowa w art. 13 ust. 1.

2. Prezes Trybunału zawiadamia o zwołaniu publicznego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego i zaprasza do udziału w nim w szczególności: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, przedstawicieli organów władzy publicznej, o których mowa w art. 13 ust. 3, a także przewodniczących właściwych komisji sejmowych i senackich.

Art. 10. 1. Prezesa Trybunału powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne w trybie określonym w art. 11.

2. Kadencja Prezesa Trybunału trwa sześć lat, nie dłużej jednak niż do:

- 1) zakończenia kadencji sędziego Trybunału powołanego na stanowisko Prezesa Trybunału, albo
- 2) wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału, powołanego na stanowisko Prezesa Trybunału, przed upływem kadencji, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, albo
- 3) wygaśnięcia kadencji Prezesa Trybunału w przypadkach określonych w ust. 4.

3. Ponowne powołanie na stanowisko Prezesa Trybunału jest niedopuszczalne.

4. Kadencja Prezesa Trybunału wygasa w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) złożenia przez sędziego Trybunału powołanego na stanowisko Prezesa Trybunału na 6 miesięcy przed ukończeniem 70 roku życia, zgodnie z procedurą określoną w odrębnych przepisach, zaświadczenia, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału.

5. Do Wiceprezesa Trybunału ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 11. 1. Zgromadzenie Ogólne przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału w terminie miesiąca od dnia, w którym powstał wakat.

2. Od dnia powstania wakat do czasu powołania Prezesa Trybunału, pracami Trybunału kieruje sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie, staż pracy:

- 1) jako sędzia w Trybunale Konstytucyjnym;
- 2) jako aplikant, asesor, sędzia w sądzie powszechnym;
- 3) w administracji państwowej szczebla centralnego.

3. Sędzia Trybunału, o którym mowa w ust. 2, zwołuje posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego w sprawie przedstawienia kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału oraz zawiadamia pozostałych sędziów Trybunału o jego terminie i porządku najpóźniej 7 dni przed dniem posiedzenia.

4. Obradom Zgromadzenia Ogólnego, o którym mowa w ust. 3, przewodniczy najmłodszy stażem sędzia Trybunału.

5. W posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego w sprawie przedstawienia kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału uczestniczą sędziowie Trybunału, którzy do dnia posiedzenia złożyli ślubowanie wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

6. Kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału, Zgromadzenie Ogólne wyłania w drodze głosowania, według zasad określonych w ust. 7-14.

7. Każdy sędzia Trybunału, o którym mowa w ust. 5, może zgłosić swoją osobę do procedury wyłaniania kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału. Zgłoszenia przyjmuje sędzia Trybunału, o którym mowa w ust. 2, od dnia ogłoszenia terminu posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego, o którym mowa w ust. 3, do momentu otwarcia tego posiedzenia.

8. Imiona i nazwiska sędziów Trybunału zgłoszonych zgodnie z ust. 7 umieszcza się na karcie do głosowania w kolejności alfabetycznej. Nad zgłoszonymi kandydaturami głosuje się łącznie. Głos jest ważny, gdy znak „x” lub „+” (dwie przecinające się linie) postawiono w wyznaczonym polu na karcie do głosowania przy nazwisku jednego sędziego Trybunału.

9. Wzór karty, o której mowa w ust. 8 określa regulamin Trybunału.

10. Jako kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału, Zgromadzenie Ogólne przedstawia wszystkich sędziów Trybunału, którzy w głosowaniu, o którym mowa w ust. 8, otrzymali co najmniej 5 głosów.

11. W przypadku, gdy wymaganą liczbę głosów, o której mowa w ust. 10, uzyskał tylko jeden sędzia Trybunału, Zgromadzenie Ogólne przedstawia jako drugiego kandydata na stanowisko Prezesa Trybunału tego sędziego Trybunału, który zdobył najwyższe poparcie wśród sędziów Trybunału, którzy nie uzyskali wymaganej liczby co najmniej 5 głosów.

12. Jeżeli w przypadku określonym w ust. 11, najwyższe poparcie wśród sędziów Trybunału, którzy nie uzyskali liczby głosów wymaganej w ust. 10, otrzymał więcej niż jeden sędzia Trybunału, Zgromadzenie Ogólne, łącznie z sędzią Trybunału, który uzyskał co najmniej 5 głosów, przedstawia jako kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału wszystkich sędziów Trybunału, którzy zdobyli tę samą, najwyższą liczbę głosów.

13. W przypadku, gdy w trybie określonym w ust. 7-12 nie doszło do wyłonienia co najmniej dwóch sędziów Trybunału, głosowanie powtarza się. Jeśli w powtórzonym głosowaniu ponownie nie doszło do wyłonienia co najmniej dwóch sędziów Trybunału, procedurę przedstawiania Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału rozpoczyna się od początku.

14. Po przeprowadzeniu głosowania i ustaleniu wynikającej z niego liczby oraz osób kandydatów, Zgromadzenie Ogólne przyjmuje uchwałę w sprawie przedstawienia wyłonionych sędziów Trybunału jako kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału, którą przekazuje się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

15. Do Wiceprezesa Trybunału przepisy ust. 1-14 stosuje się odpowiednio.

Art. 12. 1. Prezes Trybunału:

- 1) kieruje pracami Trybunału;
 - 2) reprezentuje Trybunał na zewnątrz;
 - 3) wykonuje inne czynności określone w ustawach i regulaminie Trybunału.
2. Prezes Trybunału w drodze pisemnego upoważnienia określa, w jakim zakresie w sprawach, o których mowa w ust. 1, zastępuje go Wiceprezes Trybunału.
3. W szczególnych sytuacjach Prezes Trybunału może upoważnić innego sędziego Trybunału do wykonywania niektórych kompetencji określonych w ust. 1.

Art. 13. 1. Prezes Trybunału przedkłada corocznie Sejmowi oraz Senatowi informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału.

2. Nad informacją, o której mowa w ust. 1, w Sejmie i Senacie nie przeprowadza się głosowania.

3. Informację, o której mowa w ust. 1, Prezes Trybunału przekazuje: Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Prokuratorowi Generalnemu - Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Rzecznikowi Praw Dziecka, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz Prezesowi Narodowego Banku Polskiego.

Art. 14. 1. Projekt dochodów i wydatków Trybunału, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 9, minister właściwy do spraw finansów publicznych włącza do projektu budżetu państwa.

2. W zakresie wykonywania budżetu Trybunału Prezesowi Trybunału przysługują uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

Art. 15. 1. Regulamin Trybunału określa:

- 1) zasady wewnętrznej organizacji pracy Zgromadzenia Ogólnego;
- 2) zasady wewnętrznej organizacji pracy Prezesa Trybunału;
- 3) wymogi dotyczące pieczęci Trybunału;
- 4) wymogi dotyczące stroju sędziów Trybunału;
- 5) wzór karty do głosowania w ramach procedury wyłaniania kandydatów Zgromadzenia Ogólnego na Prezesa albo Wiceprezesa Trybunału;
- 6) wewnętrzny tok postępowania z pismami i aktami spraw;
- 7) wewnętrzne zasady przeprowadzenia narady;
- 8) wewnętrzne zasady przygotowania i przebiegu rozpraw albo posiedzeń niejawnych;
- 9) zasady sporządzania uzasadnień orzeczeń Trybunału;
- 10) inne sprawy, do których odsyła ustawa.

2. Prezes Trybunału zarządza ogłoszenie regulaminu Trybunału w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Rozdział 3

Kancelaria Trybunału oraz Biuro Służby Prawnej Trybunału

Oddział 1

Przepisy wspólne

Art. 16. 1. Jednostkami organizacyjnymi działającymi w Trybunale są:

- 1) Kancelaria Trybunału;
 - 2) Biuro Służby Prawnej Trybunału.
2. Jednostki organizacyjne, o których mowa w ust. 1 podlegają Prezesowi Trybunału.

Art. 17. Czynności w sprawach z zakresu prawa pracy wobec pracowników jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 16 ust. 1 dokonuje Prezes Trybunału lub upoważniona przez niego osoba.

Oddział 2

Kancelaria Trybunału

Art. 18. 1. Kancelaria Trybunału zapewnia organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału.

2. W skład Kancelarii Trybunału wchodzi:

- 1) Dyrektor Kancelarii Trybunału;
- 2) Wydział Administracji;
- 3) Wydział Straży Trybunalskiej.

2. Zadania i strukturę Kancelarii Trybunału w zakresie nieuregulowanym ustawą określa Statut Kancelarii Trybunału.

Art. 19.1. Kancelarią Trybunału kieruje Dyrektor Kancelarii Trybunału, którego powołuje i odwołuje Prezes Trybunału po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego.

2. Dyrektor Kancelarii Trybunału jest przełożonym pracowników Kancelarii Trybunału, zapewnia jej prawidłowe funkcjonowanie i w razie potrzeby zgłasza Prezesowi Trybunału wnioski w sprawie jej organizacji.

3. Dyrektor Kancelarii Trybunału przygotowuje oraz przedstawia Prezesowi Trybunału projekt dochodów i wydatków Trybunału, i jest odpowiedzialny za wykonywanie budżetu Trybunału.

4. Dyrektor Kancelarii Trybunału odpowiada za gospodarowanie majątkiem pozostającym w zarządzie Trybunału.

5. Zadania Dyrektora Kancelarii Trybunału oraz sposób ich wykonywania w zakresie nieuregulowanym ustawą określa Statut Kancelarii Trybunału.

Art. 20.1. Pracownicy Kancelarii Trybunału zatrudnieni na stanowiskach administracyjnych stanowią Wydział Administracji.

2. Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Kancelarii Trybunału, określi w drodze zarządzenia:

- 1) liczbę i wykaz stanowisk, na których zatrudnieni są pracownicy, o których mowa w ust. 1;
- 2) wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem stanowisk, o których mowa w ust. 1;

3) szczegółowy zakres zadań na stanowiskach, o których mowa w ust. 1 oraz sposób i warunki ich wykonywania.

Art. 21. 1. Pracownicy Kancelarii Trybunału zatrudnieni na stanowiskach związanych z ochroną Trybunału, stanowią Wydział Straży Trybunalskiej.

2. Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Kancelarii Trybunału, określi w drodze zarządzenia:

- 1) liczbę i wykaz stanowisk, na których zatrudnieni są pracownicy, o których mowa w ust. 1;
- 2) wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem stanowisk, o których mowa w ust. 1;
- 3) wzór umundurowania;
- 4) szczegółowy zakres zadań na stanowiskach, o których mowa w ust. 1 oraz sposób i warunki ich wykonywania.

Art. 22.1. Prezes Trybunału w drodze zarządzenia określi regulamin wynagradzania pracowników Kancelarii Trybunału, w którym ustali zasady wynagradzania:

- 1) Dyrektora Kancelarii Trybunału;
- 2) pracowników Wydziału Administracji;
- 3) pracowników Wydziału Straży Trybunalskiej.

2. Wynagrodzenie Dyrektora Kancelarii Trybunału nie może przekroczyć wynagrodzenia przewidzianego dla dyrektora sądu apelacyjnego określonego w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 32c § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 133, z późn. zm.).

Art. 23. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do pracowników Kancelarii Trybunału stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2013 r. poz.269, z późn. zm.).

Oddział 3 **Biuro Służby Prawnej Trybunału**

Art. 24. 1. Biuro Służby Prawnej Trybunału zapewnia obsługę merytoryczną bezpośrednio związaną z działalnością orzeczniczą Trybunału i pomocą w tym zakresie w pracy sędziów Trybunału.

2. W skład Biura Służby Prawnej Trybunału wchodzi:

- 1) Dyrektor Biura Służby Prawnej Trybunału;
- 2) asystenci sędziów Trybunału;
- 3) Wydział do Spraw Wstępnej Weryfikacji Pism Inicjujących Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym, zwany dalej „Wydziałem Weryfikacyjnym”;
- 4) Wydział Studiów nad Orzecznictwem i Analiz Prawnych, zwany dalej „Wydziałem Studiów”.

Art. 25.1. Biurem Służby Prawnej Trybunału kieruje Dyrektor Biura Służby Prawnej Trybunału, którego powołuje i odwołuje Prezes Trybunału po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego.

2. Zadania Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału oraz sposób ich wykonywania w zakresie nieuregulowanym ustawą określa Statut Biura Służby Prawnej Trybunału.

Art. 26.1. Asystent sędziego Trybunału wykonuje czynności zmierzające do przygotowania spraw do rozpoznania przez Trybunał oraz czynności z zakresu działalności administracyjnej Trybunału.

2. Na stanowisku asystenta sędziego Trybunału może być zatrudniony ten, kto:

- 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce za równorzędne.

3. Nabór na stanowisko asystenta sędziego Trybunału następuje w drodze konkursu, który ma na celu wyłonienie osoby o kwalifikacjach niezbędnych do wykonywania obowiązków asystenta sędziego Trybunału.

4. Konkurs, o którym mowa w ust. 3 organizuje Prezes Trybunału.

5. Zasady i tryb przeprowadzenia konkursu, o którym mowa w ust. 3 określa Prezes Trybunału w drodze zarządzenia po zasięgnięciu opinii Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału.

6. Prezes Trybunału informuje o konkursie, o którym mowa w ust. 3 w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego.

7. Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Służby Prawnej Trybunału, określi w drodze zarządzenia:

- 1) liczbę asystentów sędziów Trybunału;
- 2) dodatkowe wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem stanowisk, o których mowa w ust. 1;
- 3) szczegółowy zakres zadań asystentów sędziów Trybunału oraz sposób i warunki ich wykonywania.

Art. 27.1. Wydział Weryfikacyjny wspomaga sędziów Trybunału w realizacji procedur określonych w dziale II rozdziale 7 oddziale 3 ustawy.

2. Zadania i strukturę podmiotu, o którym mowa w ust. 1 w zakresie nieuregulowanym ustawą określa Statut Biura Służby Prawnej Trybunału.

Art. 28.1. Na stanowisku pracownika Wydziału Weryfikacyjnego może być zatrudniony ten, kto:

- 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce za równorzędne.

2. Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Służby Prawnej Trybunału, określi w drodze zarządzenia:

- 1) liczbę i wykaz stanowisk, na których zatrudnieni są pracownicy, o których mowa w ust. 1;
- 2) dodatkowe wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem stanowisk, o których mowa w ust. 1;
- 3) szczegółowy zakres zadań na stanowiskach, o których mowa w ust. 1 oraz sposób i warunki ich wykonywania.

Art. 29.1. 1. Wydział Studiów zapewnia wsparcie procesu orzekania w Trybunale konsultacją naukową oraz wykonuje zadania związane z pieczęcią nad zgodnością z prawem, spójnością i jednolitością orzecznictwa Trybunału.

2. Zadania i strukturę podmiotu, o którym mowa w ust. 1 w zakresie nieuregulowanym ustawą określa Statut Biura Służby Prawnej Trybunału.

Art. 30. 1. Na stanowisku pracownika Wydziału Studiów może być zatrudniony ten, kto:

- 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce za równorzędne oraz posiada co najmniej stopień naukowy doktora prawa.

2. Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Służby Prawnej Trybunału, określi w drodze zarządzenia:

- 1) liczbę i wykaz stanowisk, na których zatrudnieni są pracownicy, o których mowa w ust. 1;
- 2) dodatkowe wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem stanowisk, o których mowa w ust. 1;
- 3) szczegółowy zakres zadań na stanowiskach, o których mowa w ust. 1 oraz sposób i warunki ich wykonywania.

Art. 31.1. Prezes Trybunału w drodze zarządzenia określi regulamin wynagradzania pracowników Biura Służby Prawnej Trybunału, w którym ustali zasady wynagradzania:

- 1) Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału;
- 2) asystentów sędziów Trybunału;
- 3) pracowników Wydziału Weryfikacyjnego;
- 4) pracowników Wydziału Studiów.

2. Wynagrodzenie Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału nie może przekroczyć wynagrodzenia przewidzianego dla dyrektora sądu apelacyjnego określonego w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 32c § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Art. 32. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do pracowników Biura Służby Prawnej Trybunału stosuje się przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz. U. z 2015 r. poz. 1241, z późn. zm.).

DZIAŁ II

Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym

Rozdział 1 Właściwość Trybunału

Art. 33. 1. Trybunał orzeka w sprawach zgodności:

- 1) ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;
- 2) ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- 3) przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

2. Trybunał orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego kwestionowanego w skardze konstytucyjnej, o której mowa w art. 79 ust. 1

Konstytucji.

3. Trybunał orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą aktu normatywnego kwestionowanego w pytaniu prawnym, o którym mowa w art. 193 Konstytucji.

4. Trybunał orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

5. Trybunał rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

6. Trybunał rozstrzyga o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Trybunał powierza Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 34. Ilekroć w przepisach ustawy jest mowa o „ustawie”, rozumie się przez to także akty normatywne, o których mowa w art. 234 Konstytucji, oraz inne akty normatywne, wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie Konstytucji, które miały moc prawną równą mocy prawnej ustawy.

Art. 35. 1. Trybunał sygnalizuje Sejmowi i Senatowi oraz innym organom stanowiącym prawo istnienie uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Prezes Trybunału może zwrócić się do adresata sygnalizacji o poinformowanie Trybunału o stanowisku w sprawie będącej przedmiotem sygnalizacji.

Art. 36. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 2014 r. poz. 101, z późn. zm.).

Rozdział 2 **Składy orzekające**

Art. 37. 1. Trybunał orzeka:

1) w pełnym składzie w sprawach:

- a) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
- b) o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej,
- c) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
- d) zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją,
- e) o szczególnej zawichości, z inicjatywy Prezesa Trybunału, a także gdy z wnioskiem o uznanie sprawy za szczególnie zawiłą do Trybunału zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy, albo w sprawach, w których szczególna zawichość wiąże się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie;

2) w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:

- a) zgodności ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją,
 - b) zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- 3) w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:
- a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
 - b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskowi podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami;
 - c) zażaleń na odmowę nadania biegu skargom konstytucyjnym;
 - d) wyłączenia sędziego Trybunału z przyczyn określonych w art. 39 ust. 2.
2. Rozpoznanie sprawy w pełnym składzie wymaga udziału co najmniej jedenastu sędziów Trybunału. Rozprawie przewodniczy Prezes Trybunału, a w razie przeszkód w przewodniczeniu przez Prezesa – wyznaczony przez niego sędzia Trybunału.

Art. 38.1. Sędziów Trybunału do składu orzekającego Trybunału, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę, wyznacza Prezes Trybunału spośród sędziów Trybunału, według kolejności alfabetycznej uwzględniając przy tym rodzaje, liczbę oraz kolejność wpływu spraw do Trybunału.

2. Prezes Trybunału w uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza ze względu na przedmiot rozpoznawanej sprawy, może wyznaczyć sędziego sprawozdawcę, odstępując od kryteriów wymienionych w ust. 1.

Rozdział 3 **Wyłączenie sędziego Trybunału**

Art. 39. 1. Sędzia Trybunału jest wyłączony z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

- 1) wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
- 2) wydał orzeczenie, decyzję administracyjną lub inne rozstrzygnięcie, w sprawie pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
- 3) jest uczestnikiem postępowania lub pozostaje z uczestnikiem postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może oddziaływać na jego prawa i obowiązki;
- 4) był przedstawicielem, pełnomocnikiem lub doradcą uczestnika postępowania;
- 5) jest stroną w postępowaniu w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne lub stroną w tym postępowaniu jest jego małżonek, krewny lub powinowaty w linii prostej, krewny boczny do czwartego stopnia lub powinowaty boczny do drugiego stopnia.

2. Sędzia Trybunału podlega również wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

- 1) uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, i może wywołać to wątpliwości co do jego bezstronności;
- 2) istnieją inne, niewymienione w pkt 1 lub ust. 1, okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, sędzia Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli podmiot składający wniosek o wyłączenie uprawdopodobni istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

Art. 40. 1. Sędzia Trybunału niezwłocznie informuje Prezesa Trybunału o okolicznościach mogących powodować wyłączenie go z udziału w rozpoznawaniu sprawy.

2. Do czasu rozstrzygnięcia dotyczącego wyłączenia z udziału w rozpoznawaniu sprawy sędzia Trybunału może wykonywać tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 41. 1. Wyłączenie sędziego Trybunału z udziału w rozpoznawaniu sprawy następuje z urzędu, na żądanie tego sędziego albo na uzasadniony wniosek uczestnika postępowania.

2. O wyłączeniu sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 39 ust. 1, rozstrzyga Prezes Trybunału w drodze postanowienia.

3. O wyłączeniu sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 39 ust. 2, rozstrzyga Trybunał w drodze postanowienia.

Rozdział 4

Uczestnicy postępowania

Art. 42. Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są:

- 1) podmiot, który złożył wniosek, zwany dalej „wnioskodawcą”;
- 2) podmiot, który złożył skargę konstytucyjną, zwany dalej „skarżącym”;
- 3) organ, który wydał akt objęty wnioskiem, pytaniem prawnym lub skargą konstytucyjną, albo Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa, jeżeli Rada Ministrów wyznaczyła Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa do reprezentowania Rady Ministrów lub ministrów w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym;
- 4) sąd, który przedstawił Trybunałowi pytanie prawne, o ile zgłosił udział w postępowaniu wszczętym na skutek tego pytania prawnego i wyznaczył spośród sędziów tego sądu umocowanego przedstawiciela;
- 5) organ statutowy partii – w sprawach zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją;
- 6) centralny konstytucyjny organ państwa, którego dotyczy spór kompetencyjny;
- 7) Prokurator Generalny;
- 8) Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i minister właściwy do spraw zagranicznych – w sprawach zgodności z Konstytucją umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 oraz art. 90 ust. 2 i 3 Konstytucji;
- 9) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i minister właściwy do spraw zagranicznych – w sprawach zgodności z Konstytucją innych ratyfikowanych umów międzynarodowych;
- 10) Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu;
- 11) Rzecznik Praw Dziecka, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu wszczętym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich lub w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka;
- 12) podmioty wymienione w art. 45 ust. 1 - w sprawie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 43. 1. Uczestnik postępowania działa przed Trybunałem osobiście, przez umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika.

2. Przedstawicielem sądu pytającego może być tylko sędzia składu orzekającego w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne.

3. W sprawach, w których Trybunał orzeka w pełnym składzie, uczestniczy osobiście Prokurator Generalny lub jeden z zastępców Prokuratora Generalnego, a w sprawach, w których

Trybunał orzeka w innych składach, przedstawicielem Prokuratora Generalnego może być prokurator Prokuratury Krajowej.

4. Przedstawicielem Sejmu, Marszałka Sejmu i grupy posłów mogą być tylko posłowie. Grupa posłów oraz Marszałek Sejmu, w przypadku gdy jest wnioskodawcą, oprócz przedstawicieli mogą ustanowić nie więcej niż 2 pełnomocników niebędących posłami.

5. Przedstawicielem Senatu, Marszałka Senatu i grupy senatorów mogą być tylko senatorowie. Grupa senatorów oraz Marszałek Senatu, w przypadku gdy jest wnioskodawcą, oprócz przedstawicieli mogą ustanowić nie więcej niż 2 pełnomocników niebędących senatorami.

6. Przedstawicielom podmiotów, o których mowa w ust. 4 i 5, może towarzyszyć w czasie rozprawy nie więcej niż dwóch pracowników odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.

Art. 44. 1. W zakresie sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz zażalenia na postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, a także reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem istnieje obowiązek zastępstwa skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego, chyba że skarżącym jest sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, notariusz, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych.

2. W razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej, skarżący może złożyć do sądu rejonowego swego miejsca zamieszkania wniosek o ustanowienie dla siebie adwokata lub radcy prawnego z urzędu na podstawie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego.

3. Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 2, wstrzymuje bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Wznowienie biegu tego terminu następuje pierwszego dnia po dniu:

- 1) doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go pełnomocnikiem skarżącego;
- 2) uprawomocnienia się postanowienia sądu o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego;
- 3) doręczenia skarżącemu postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.

Art. 45. 1. W rozprawie w sprawie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczą osobiście Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prokurator Generalny oraz Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Jeżeli uczestnicy postępowania, o których mowa w ust. 1 nie mogą brać udziału w rozprawie osobiście, mogą wyznaczyć swojego przedstawiciela.

3. Przedstawicielem, o którym mowa w ust. 2, w odniesieniu do:

- 1) Marszałka Sejmu może być upoważniony przez niego Wicemarszałek Sejmu;
- 2) Marszałka Senatu może być upoważniony przez niego Wicemarszałek Senatu;
- 3) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego może być upoważniony przez niego Prezes Sądu Najwyższego;
- 4) Prokuratora Generalnego może być upoważniony przez niego zastępca Prokuratora Generalnego;
- 5) Szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej może być upoważniony przez niego zastępca Szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej.

Rozdział 5

Pisma procesowe

Art. 46. 1. Pismami procesowymi inicjującymi postępowanie przed Trybunałem są: wnioski, pytania prawne i skargi konstytucyjne.

2. Pismami procesowymi są inne wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wnoszone do Trybunału w toku postępowania poza rozprawą.

Art. 47. 1. Wniosek złożony przez podmioty, o których mowa w art. 122 ust. 3, art. 133 ust. 2 i art. 191 ust. 1 pkt 1-5 Konstytucji, zawiera:

- 1) oznaczenie podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku;
- 2) podanie podstawy prawnej działania podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku;
- 3) oznaczenie rodzaju pisma;
- 4) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części;
- 5) wskazanie wzorca kontroli;
- 6) uzasadnienie.

2. Uzasadnienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 6, zawiera kolejno:

- 1) przywołanie treści kwestionowanego wnioskiem przepisu wraz z jego wykładnią;
- 2) przywołanie treści wzorców kontroli wraz z ich wykładnią;
- 3) określenie problemu konstytucyjnego i zarzutu niekonstytucyjności;
- 4) wskazanie argumentów lub dowodów na poparcie zarzutu niekonstytucyjności.

3. Do wniosku składanego przez grupę posłów lub senatorów dołącza się listę posłów lub senatorów popierających wniosek wraz z ich podpisami.

Art. 48. 1. We wniosku złożonym przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, należy także:

- 1) uzasadnić, powołując przepis prawa lub statutu, że kwestionowana ustawa lub inny akt normatywny dotyczy spraw objętych zakresem działania wnioskodawcy;
- 2) w przypadku podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, powołać przepis prawa lub postanowienie statutu wskazujące, że wnioskodawca jest ogólnokrajowym organem lub ogólnokrajową władzą.

2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1 dołącza się:

- 1) uchwałę lub inne rozstrzygnięcie podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, stanowiące podstawę wystąpienia z wnioskiem i określające przedmiot oraz wzorzec kontroli;
- 2) protokół z posiedzenia organu lub władzy podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, pozwalający stwierdzić, że uchwała, o której mowa w pkt 1, została podjęta zgodnie z przepisami prawa lub postanowieniami statutu;
- 3) w przypadku podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji - aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 49.1. Wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznej, określonych w statucie lub programie, zawiera:

- 1) wskazanie statutu lub programu partii politycznej albo jego części, które budzą wątpliwości konstytucyjne;
- 2) wskazanie wzorca kontroli;
- 3) uzasadnienie.

2. Wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznej, zawiera:

- 1) opis działalności partii politycznej, którą wnioskodawca chce poddać ocenie;

- 2) wskazanie wzorca kontroli;
- 3) uzasadnienie.

Art. 50. Wniosek o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego zawiera:

- 1) przepis Konstytucji lub ustawy określający kompetencję, która została naruszona;
- 2) kwestionowane działania lub zaniechania;
- 3) uzasadnienie.

Art. 51. Wniosek w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zawiera wskazanie okoliczności, które przejściowo uniemożliwiają Prezydentowi Rzeczypospolitej sprawowanie urzędu oraz uniemożliwiają zawiadomienie o tym Marszałka Sejmu.

Art. 52. 1. Pytanie prawne ma formę postanowienia.

2. Pytanie prawne zawiera:

- 1) wskazanie organu, przed którym toczy się postępowanie w sprawie, oraz oznaczenie sprawy;
- 2) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny;
- 3) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części;
- 4) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego;
- 5) uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie;
- 6) wyjaśnienie, jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione.

3. Do pytania prawnego dołącza się akta sprawy, w związku z którą zostało przedstawione.

Art. 53. 1. Skarga konstytucyjna zawiera:

- 1) dokładne określenie przedmiotu kontroli - przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją;
- 2) wskazanie, jaka konstytucyjna wolność lub które prawo skarżącego, i w jaki sposób - zdaniem skarżącego - zostały naruszone;
- 3) uzasadnienie zarzutu niezgodności przedmiotu kontroli ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie;
- 4) przedstawienie stanu faktycznego;
- 5) udokumentowanie daty doręczenia wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1;
- 6) informację, czy od wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1, został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

2. Do skargi konstytucyjnej dołącza się:

- 1) wyrok, decyzję lub inne rozstrzygnięcie wydane na podstawie przepisu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1;
- 2) wyroki, decyzje lub inne rozstrzygnięcia potwierdzające wyczerpanie drogi prawnej, o której mowa w art. 77 ust. 1;
- 3) pełnomocnictwo szczególne.

Rozdział 6

Koszty postępowania

Art. 54.1. Koszty postępowania przed Trybunałem, z zastrzeżeniem ust. 2, ponosi Skarb Państwa.

2. Wraz z wyrokiem uwzględniającym skargę konstytucyjną, Trybunał orzeka w drodze postanowienia na rzecz wnoszącego skargę konstytucyjną zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem od organu, który wydał akt normatywny będący przedmiotem skargi konstytucyjnej. W uzasadnionych przypadkach Trybunał może orzec zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem również wówczas, gdy nie uwzględnił skargi konstytucyjnej.

3. Trybunał może określić wysokość kosztów reprezentowania wnoszącego skargę konstytucyjną przez adwokata lub radcę prawnego w zależności od charakteru sprawy i wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Art. 55.1. Prawo do żądania zwrotu kosztów postępowania wygasa, jeżeli skarżący, najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia, nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

2. W przypadku rozpoznawania skargi konstytucyjnej przez Trybunał na posiedzeniu niejawnym, roszczenie o zwrot kosztów postępowania wygasa, jeżeli skarżący, najpóźniej w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym, nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

Rozdział 7

Przebieg postępowania przed Trybunałem

Oddział 1

Wszczęcie postępowania

Art. 56.1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej uprawnionego podmiotu.

2. Do rozpoczęcia rozprawy:

- 1) wnioskodawca może wycofać wniosek;
- 2) skarżący może wycofać skargę konstytucyjną;
- 3) sąd, który przedstawił Trybunałowi pytanie prawne, może je wycofać.

3. W przypadku rozpoznawania sprawy na posiedzeniu niejawnym, cofnięcie wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej może nastąpić najpóźniej w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w art. 92 ust. 3.

Art. 57.1. Jeżeli ze względu na treść lub formę pisma wniesionego do Trybunału nie można stwierdzić, że jest ono pismem procesowym, Prezes Trybunału lub upoważniony przez niego pracownik Kancelarii Trybunału zwraca nadawcy pismo albo wzywa do jego uzupełnienia w określonym terminie pod rygorem zwrócenia pisma.

2. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

Art. 58.1. Postępowanie przed Trybunałem prowadzi się w formie pisemnej, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

2. Pisma procesowe i załączniki wnoszone do Trybunału powinny być sporządzone w liczbie pozwalającej na doręczenie ich wszystkim uczestnikom postępowania oraz zachowanie dwóch

egzemplarzy w aktach sprawy.

Oddział 2

Umorzenie postępowania

Art. 59. 1. Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania:

- 1) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
- 2) jeżeli wydanie orzeczenia jest niedopuszczalne;
- 3) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne;
- 4) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał;
- 5) w przypadku zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, w niezakończonych sprawach wszczętych na podstawie wniosku grupy posłów albo grupy senatorów, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji.

2. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 1-5, ujawnią się na rozprawie, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

3. Trybunał nie umarza postępowania z przyczyny, o której mowa w ust. 1 pkt 4, jeżeli wydanie orzeczenia w postępowaniu w ramach rozpoznawania skargi konstytucyjnej jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

Oddział 3

Wstępna kontrola wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych

Art. 60. 1. Wniosek złożony przez podmiot, o którym mowa w art. 122 ust. 3, art. 133 ust. 2, art. 191 ust. 1 pkt 1 i 2 Konstytucji, oraz pytanie prawne Prezes Trybunału kieruje do rozpoznania, jeżeli spełniają wymagania przewidziane w ustawie.

2. Jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 1 lub pytanie prawne nie spełniają wymagań przewidzianych w ustawie, a usunięcie braków jest możliwe, Prezes Trybunału wydaje zarządzenie, w którym wzywa do ich usunięcia w terminie 7 dni od dnia doręczenia tego zarządzenia.

Art. 61. 1. Wniosek złożony przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, oraz skargę konstytucyjną Prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego przez siebie sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym.

2. Jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 1 lub skarga konstytucyjna nie spełniają wymagań przewidzianych w ustawie, a usunięcie braków jest możliwe, sędzia Trybunału wydaje zarządzenie, w którym wzywa wnioskodawcę albo skarżącego do ich usunięcia w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia.

3. Trybunał w składzie jednoosobowym wydaje postanowienie o odmowie nadania wnioskowi lub skardze konstytucyjnej dalszego biegu, jeżeli:

- 1) wniosek, o którym mowa w ust. 1 lub skarga konstytucyjna nie spełniają wymogów określonych w ustawie;
- 2) braki, o których mowa w ust. 2 nie zostały usunięte w określonym terminie;
- 3) wniosek o którym mowa w ust. 1 lub skarga konstytucyjna są oczywiście bezzasadne.

4. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 3 odpowiednio wnioskodawcy albo skarżącemu przysługuje zażalenie do Trybunału w terminie 7 dni od dnia doręczenia tego postanowienia.

5. Trybunał, na posiedzeniu niejawnym, postanowieniem pozostawia bez rozpoznania zażalenie wniesione po upływie terminu określonego w ust. 4.

6. Po stwierdzeniu, że zażalenie, o którym mowa w ust. 4 zostało wniesione w terminie, Prezes Trybunału kieruje je do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym przez Trybunał i wyznacza termin rozpoznania.

7. Trybunał, uwzględniając zażalenie, wydaje postanowienie o nadaniu dalszego biegu wnioskowi, o którym mowa w ust. 1 lub skardze konstytucyjnej. Na postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia nie przysługuje zażalenie.

Oddział 4

Rozpoznanie sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym

Art. 62. Prezes Trybunału przekazuje wnioski, pytania prawne i skargi konstytucyjne, co do których nie zachodzą przeszkody formalne, do rozpoznania przez właściwy skład orzekający.

Art. 63. 1. Prezes Trybunału zawiadamia uczestników postępowania o przekazaniu wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej do rozpoznania przez skład orzekający, doręcza im odpisy wniosku, pytania prawnego lub skargi oraz poucza o prawie złożenia pisemnych stanowisk. Prezes Trybunału może wyznaczyć uczestnikowi postępowania termin przedstawienia pisemnego stanowiska.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do Rzecznika Praw Obywatelskich, z wyjątkiem wniosków w sprawach, o których mowa w art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. d. Rzecznik Praw Obywatelskich, w terminie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, może zgłosić udział w postępowaniu i przedstawić pisemne stanowisko w sprawie.

3. Do Rzecznika Praw Dziecka, w postępowaniu wszczętym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich oraz w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka, przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

4. Trybunał może zwracać się do innych organów lub podmiotów o zajęcie stanowiska w sprawie, w wyznaczonym terminie.

Art. 64. 1. Jeżeli w co najmniej dwóch wnioskach albo w co najmniej pytaniach prawnych albo w co najmniej dwóch skargach konstytucyjnych jednakowo określono przedmiot kontroli, Prezes Trybunału może zarządzić łączne rozpoznanie tych wniosków albo pytań prawnych albo skarg.

2. O łącznym rozpoznaniu wniosków albo pytań prawnych albo skarg konstytucyjnych rozstrzyga Prezes Trybunału, wyznaczając skład orzekający. Prezes Trybunału może zarządzić łączne rozpoznanie również na wniosek składu orzekającego.

3. Łączne rozpoznanie nie może dotyczyć spraw zainicjowanych w różnych trybach kontroli.

Art. 65. 1. Jeżeli orzeczenie Trybunału wiąże się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej lub ustawie o prowizorium budżetowym, Prezes Trybunału zwraca się do Rady Ministrów o przedstawienie, w terminie 2 miesięcy, opinii w sprawie.

2. W uzasadnionych przypadkach Prezes Trybunału może wyznaczyć inny termin

przedstawienia opinii.

3. Nieprzedstawienie opinii przez Radę Ministrów w terminie nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 66. 1. W sprawie zgodności z Konstytucją ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym przed ich podpisaniem Trybunał orzeka w terminie 2 miesięcy od złożenia wniosku.

2. Uczestnicy postępowania przedstawiają stanowisko w terminie określonym przez Prezesa Trybunału.

Art. 67. 1. Trybunał przy orzekaniu jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym albo skardze konstytucyjnej.

2. Zakres zaskarżenia obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą (wskazanie wzorca kontroli).

Art. 68. Orzekając o zgodności aktu normatywnego lub ratyfikowanej umowy międzynarodowej z Konstytucją, Trybunał bada zarówno treść takiego aktu lub umowy, jak też kompetencję oraz dochowanie trybu wymaganego przepisami prawa do wydania aktu lub do zawarcia i ratyfikacji umowy.

Art. 69. 1. Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

2. Uczestnicy postępowania są obowiązani do składania Trybunałowi wszelkich wyjaśnień i udzielania informacji dotyczących sprawy oraz przedstawiania wniosków dowodowych, potrzebnych do jej rozstrzygnięcia.

3. Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania i może z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 70. 1. Trybunał może zwracać się do Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego o przekazanie informacji w sprawie stosowania lub wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym.

2. Przewodniczący składu orzekającego przekazuje informację, o której mowa w ust. 1, uczestnikom postępowania.

Art. 71. 1. Sądy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielić Trybunałowi pomocy i na jego żądanie przedstawić akta postępowania wiążące się z postępowaniem przed Trybunałem, a także udzielić informacji niezbędnych do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

2. Trybunał, po wykorzystaniu akt postępowania, zwraca je niezwłocznie właściwemu organowi.

Art. 72. Przewodniczący składu orzekającego wydaje zarządzenia mające na celu właściwe przygotowanie rozprawy. Przewodniczący może w szczególności:

- 1) zarządzić doręczenie uczestnikom postępowania odpowiednich pism, wniesionych w toku postępowania;
- 2) wezwać uczestników postępowania do przedstawienia, w formie pisemnej, w ustalonym terminie, stanowiska w sprawie;

- 3) zarządzić przedstawienie przez uczestników postępowania dokumentów i innych materiałów, potrzebnych do wyjaśnienia sprawy;
- 4) wezwać do udziału w postępowaniu inne organy lub organizacje, których udział uzna za celowy dla należytego wyjaśnienia sprawy.

Art. 73. 1. Akta sprawy rozpoznawanej przed Trybunałem są jawne. Nie dotyczy to zawartych w aktach sprawy dokumentów niejawnych oraz akt spraw, które są rozpoznawane z wyłączeniem jawności

2. Trybunał nie wydaje akt sprawy innym podmiotom. W szczególnie uzasadnionym wypadku Prezes Trybunału, po uzgodnieniu ze składem orzekającym, może zezwolić na ich wydanie sądom lub innym organom władzy publicznej, zastrzegając obowiązek niezwłocznego ich zwrotu po wykorzystaniu. Prezes Trybunału może określić termin, na jaki akta są wydawane.

Art. 74. 1. Uczestnicy postępowania mogą przeglądać akta sprawy oraz sporządzać i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt, z wyjątkiem dokumentów zawierających informacje niejawne.

2. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy osób uprawnionych na podstawie odrębnych przepisów do zapoznania się z informacjami niejawnymi, zawartymi w aktach sprawy.

3. Przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie i otrzymywanie odpisów, kopii lub wyciągów z tych akt przez podmioty niebędące uczestnikami postępowania, jest dopuszczalne po dokonaniu anonimizacji danych osobowych oraz innych danych istotnych ze względu na identyfikację podmiotową.

4. Dostęp do dokumentów zawartych w aktach sprawy Trybunału odbywa się poprzez:

- 1) publikację dokumentów na stronie internetowej Trybunału, będącego stroną Biuletynu Informacji Publicznej;
- 2) umożliwienie przeglądania akt w siedzibie Trybunału z uwzględnieniem ust. 5;
- 3) udostępnienie na wniosek: kopii, odpisów lub wyciągów z akt, o ile dokumenty te nie zostały opublikowane zgodnie z ust. 2 pkt 1, po wniesieniu opłaty ustalonej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 623).

5. Przeglądanie akt w sprawie skargi konstytucyjnej oraz w sprawie pytania prawnego odbywa się poprzez udostępnienie kopii dokumentów zawartych w tych aktach, po dokonaniu anonimizacji, o której mowa w ust. 3.

6. Korzystanie z uprawnień, o których mowa w ust. 1, 3 i 4, nie może zakłócać pracy Trybunału.

Art. 75. Wewnętrzny tok postępowania z wnioskami, pytaniami prawnymi i skargami konstytucyjnymi określa regulamin Trybunału.

Rozdział 8

Przepisy szczególne o postępowaniu przed Trybunałem

Oddział 1

Postępowanie w sprawach skargi konstytucyjnej

Art. 76. Do postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej stosuje się przepisy ustawy z odrębnościami wynikającymi z niniejszego Oddziału.

Art. 77. 1. Skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

2. Skargę konstytucyjną Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków w sprawie zgodności ustaw z Konstytucją oraz innych aktów normatywnych z Konstytucją lub ustawami.

Art. 78. Jeżeli skarżący wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia, Trybunał może zawiesić postępowanie do czasu rozpoznania tego środka.

Art. 79. 1. Trybunał może wydać postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga konstytucyjna dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować nieodwracalne skutki, wiążące się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego albo gdy przemawia za tym inny ważny interes skarżącego lub ważny interes publiczny

2. Postanowienie tymczasowe doręcza się niezwłocznie skarżącemu oraz właściwemu organowi sądowemu lub organowi egzekucyjnemu.

3. Trybunał uchyla postanowienie tymczasowe, jeżeli ustaną przyczyny, dla których zostało ono wydane, jednak nie później niż w dniu wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącego.

4. W przypadku orzeczenia przez Trybunał o niezgodności aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją postanowienie tymczasowe traci moc po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie tego orzeczenia.

Art. 80. Skarżący może zastrzec w skardze konstytucyjnej nieujawnianie jego danych osobowych w publikacji postanowienia Trybunału, o którym mowa w art. 61 ust. 3.

Oddział 2

Postępowanie w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych

Art. 81. Wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznej, określonych w statucie lub programie, Trybunał rozpoznaje w trybie przewidzianym dla wniosków w sprawie zgodności z Konstytucją aktów normatywnych.

Art. 82. 1. Wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznej Trybunał rozpoznaje w trybie, o którym mowa w art. 81.

2. Ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją działalności partii politycznej spoczywa na wnioskodawcy.

3. Wątpliwości, których nie można wyjaśnić, rozstrzyga się na korzyść partii politycznej.

4. Do prowadzonych na rozprawie przesłuchań świadków, biegłych albo ujawniania dokumentów istotnych dla rozstrzygnięcia stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.).

5. W celu zebrania i utrwalenia dowodów w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją Trybunał może, w drodze postanowienia, zlecić Prokuratorowi Generalnemu przeprowadzenie dochodzenia. Zakres dochodzenia określony w postanowieniu jest wiążący. Do dochodzenia stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego.

Art. 83. Pytanie sądu prowadzącego ewidencję partii politycznych w sprawie zgodności z Konstytucją statutu partii politycznej, w zakresie celów partii i zasad działania partii określonych w statucie, Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianych dla pytania prawnego.

Art. 84. 1. Osoby upoważnione do reprezentowania partii politycznej Trybunał ustala na podstawie statutu partii lub ustawy.

2. W przypadku gdy nie można ustalić, kto jest osobą upoważnioną do reprezentowania partii, lub gdy nie można nawiązać z nią kontaktu, Trybunał uznaje za upoważnioną osobę faktycznie kierującą partią.

Oddział 3

Postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego

Art. 85. Trybunał rozstrzyga spory kompetencyjne, w przypadku gdy:

- 1) co najmniej dwa centralne konstytucyjne organy państwa uznają się za właściwe do rozstrzygnięcia tej samej sprawy lub wydały w niej rozstrzygnięcia (spór kompetencyjny pozytywny);
- 2) co najmniej dwa centralne konstytucyjne organy państwa uznają się za niewłaściwe do rozstrzygnięcia określonej sprawy (spór kompetencyjny negatywny).

Art. 86. 1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem powoduje zawieszenie postępowań przed organami, które prowadzą spór kompetencyjny.

2. Trybunał, po zapoznaniu się ze stanowiskiem uczestników postępowania, może podjąć postanowienie o tymczasowym uregulowaniu kwestii spornych, a w szczególności o zawieszeniu czynności egzekucyjnych, jeżeli jest to konieczne dla zapobieżenia poważnym szkodom lub podyktowane szczególnie ważnym interesem społecznym.

Oddział 4

Postępowanie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 87. 1. Trybunał rozpoznaje wniosek Marszałka Sejmu w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od jego złożenia.

2. Trybunał rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1 na rozprawie, z wyłączeniem jawności.

Art. 88. 1. Jeżeli podczas rozprawy pojawiają się wątpliwości dotyczące okoliczności, o których mowa w art. 51, Trybunał w drodze postanowienia może zlecić Prokuratorowi Generalnemu wykonanie określonych czynności w wyznaczonym terminie i odroczyć rozprawę.

2. Odroczenie rozprawy nie może trwać dłużej niż 24 godziny.

3. Prokurator Generalny niezwłocznie zawiadamia Trybunał o wynikach czynności podjętych w celu wykonania postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 89. 1. Trybunał wydaje postanowienie o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz o powierzeniu Marszałkowi Sejmu, na

nie dłużej niż 3 miesiące, tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Postanowienie traci moc, jeżeli:

- 1) przed upływem określonego w nim terminu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomi Marszałka Sejmu oraz Trybunał o możliwości sprawowania urzędu;
- 2) zaistnieje okoliczność, o której mowa w art. 131 ust. 2 pkt 1, 2, 4 lub 5 Konstytucji.

Art. 90. 1. W przypadku gdy po upływie terminu, na jaki Trybunał powierzył Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, okoliczności, które przejściowo uniemożliwiają Prezydentowi Rzeczypospolitej sprawowanie urzędu, nie ustały, Marszałek Sejmu może powtórnie, jednokrotnie, wystąpić do Trybunału z wnioskiem w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Do rozpatrzenia powtórnie złożonego przez Marszałka Sejmu wniosku w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się przepisy art. 87-90.

Rozdział 9

Rozprawy i posiedzenia

Art. 91. Trybunał rozpoznaje na rozprawie wnioski, pytania prawne albo skargę konstytucyjną w sprawach, o których mowa w art. 33, z wyjątkami określonymi w art. 92.

Art. 92. 1. Trybunał może rozpoznać wniosek, pytanie prawne albo skargę konstytucyjną na posiedzeniu niejawnym, jeżeli:

- 1) pisemne stanowiska wszystkich uczestników postępowania oraz pozostałe dowody zgromadzone w sprawie stanowią wystarczającą podstawę do wydania orzeczenia lub
- 2) sprawa dotyczy zagadnienia prawnego, które zostało wystarczająco wyjaśnione we wcześniejszych orzeczeniach Trybunału, lub
- 3) z pisemnych stanowisk wszystkich uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją.

2. O rozpoznaniu wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej na posiedzeniu niejawnym rozstrzyga skład orzekający. Do rozpoznania wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej na posiedzeniu niejawnym konieczne są stanowiska wszystkich uczestników postępowania.

3. Przewodniczący składu orzekającego zawiadamia uczestników postępowania, że rozpoznanie sprawy nastąpi na posiedzeniu niejawnym.

4. Rozpoznanie na posiedzeniu niejawnym w pełnym składzie wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej jest niedopuszczalne.

5. Trybunał rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym w innych sprawach, w których ustawa nie wymaga rozpoznania na rozprawie.

Art. 93. 1. Przewodniczący składu orzekającego wyznacza termin rozprawy oraz zawiadamia o nim uczestników postępowania.

2. Rozprawa nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia doręczenia

uczestnikom postępowania zawiadomienia o jej terminie.

3. Termin, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy kontroli ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym przed jej podpisaniem oraz rozpatrzenia wniosku w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej określonej w art. 33 ust. 6, do których Trybunał powinien przystąpić niezwłocznie.

4. Prezes Trybunału może zarządzić skrócenie terminu określonego w ust. 2 o połowę, chyba że odpowiednio skarżący, sąd zadający pytanie prawne albo wnioskodawca wyrażą pisemny sprzeciw w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia Prezesa Trybunału.

Art. 94. 1. Rozprawy przed Trybunałem są jawne, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Przewodniczący składu orzekającego może wyłączyć jawność rozprawy ze względu na bezpieczeństwo państwa lub ochronę informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”.

2. Sędziowie Trybunału są upoważnieni do dostępu do informacji niejawnych związanych z rozpoznawaną przez Trybunał sprawą.

3. Świadek lub biegły może być przesłuchany co do okoliczności stanowiących informację niejawną o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne” po zwolnieniu przez uprawniony organ od obowiązku zachowania tajemnicy. Odmowa zgody może być uzasadniona jedynie ważnym interesem państwa.

4. Świadek lub biegły nie korzysta z prawa odmowy złożenia zeznań, jeżeli Trybunał uzna odmowę zgody organu, o której mowa w ust. 3, za nieuzasadnioną.

Art. 95. 1. Obecność na rozprawie wnioskodawcy jest obowiązkowa. W razie niestawienia się wnioskodawcy lub jego przedstawiciela, Trybunał umarza postępowanie albo odracza rozprawę.

2. Trybunał odracza rozprawę w przypadku braku dowodu doręczenia lub stwierdzonej nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie uczestnikom postępowania. Może także odroczyć rozprawę z innych ważnych powodów.

3. Odraczając rozprawę, Trybunał może wyznaczyć nowy termin, o którym zawiadamia uczestników postępowania. Przepisu art. 93 ust. 2 nie stosuje się.

4. W razie niestawiennictwa uczestników postępowania, których obecność na rozprawie jest obowiązkowa, lub ich przedstawicieli, Trybunał może odroczyć rozprawę i wyznaczyć równocześnie nowy termin rozprawy. Warunek, o którym mowa w art. 93 ust. 2 nie ma zastosowania.

5. Niestawiennictwo innych uczestników postępowania nie wstrzymuje rozpoznania sprawy; w takim przypadku sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie stanowisko nieobecnego uczestnika postępowania.

Art. 96. 1. W dniu rozprawy przed salą rozpraw w siedzibie Trybunału umieszcza się wokandę zawierającą informacje o: składzie orzekającym, sygnaturze sprawy, godzinie rozpoczęcia rozprawy, uczestnikach postępowania oraz o zakresie zaskarżenia.

2. W czasie wchodzenia składu orzekającego do sali rozpraw i wychodzenia z niej wszyscy obecni wstają. Wstaje również każda osoba, gdy podczas rozprawy zwraca się do niej sędzia składu orzekającego, a także wtedy gdy osoba ta zwraca się do Trybunału, chyba że przewodniczący składu orzekającego zwolni ją z tego obowiązku.

Art. 97. 1. Rozprawa rozpoczyna się od wywołania sprawy, po czym odpowiednio

wnioskodawca, sąd pytający albo skarżący, a następnie pozostali uczestnicy postępowania przedstawiają swe stanowiska i dowody na ich poparcie oraz odpowiadają na pytania zadawane przez sędziów Trybunału.

2. Przewodniczący składu orzekającego udziela głosu każdemu uczestnikowi postępowania, a w razie potrzeby również organom lub podmiotom wezwanym do udziału w postępowaniu.

Art. 98. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą oraz wydaje zarządzenia niezbędne do utrzymania powagi, spokoju i porządku na rozprawie, a w razie potrzeby stosuje środki przewidziane w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Art. 99. 1. Zarządzając przerwę w rozprawie, przewodniczący składu orzekającego ogłasza termin, w którym będzie ona kontynuowana.

2. W razie postanowienia składu orzekającego o odroczeniu rozprawy, przewodniczący składu orzekającego może wyznaczyć kolejny jej termin. Przepisu art. 93 ust. 2 nie stosuje się.

3. Jeżeli niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu rozprawy nie jest możliwe (odroczenie bez terminu), art. 93 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 100. Przewodniczący składu orzekającego zamyka rozprawę, gdy Trybunał uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną.

Art. 101. 1. Z przebiegu rozprawy protokolant pod kierunkiem przewodniczącego składu orzekającego sporządza protokół.

2. Protokół zawiera:

- 1) datę i miejsce rozprawy, imiona i nazwiska członków składu orzekającego, protokolanta oraz uczestników postępowania, ich przedstawicieli i pełnomocników, a także oznaczenie sprawy ze wzmianką co do jej jawności;
- 2) przebieg rozprawy, w szczególności wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na rozprawie oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone.

3. Uczestnicy postępowania mogą zgłaszać wnioski o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu do czasu ogłoszenia orzeczenia, a protokołu z rozprawy, na której orzeczenie zostało ogłoszone – w ciągu 14 dni od dnia rozprawy.

4. Protokół podpisują przewodniczący składu orzekającego i protokolant. Wzmiankę o sprostowaniu protokołu podpisuje przewodniczący składu orzekającego.

5. Wnioski, o których mowa w ust. 3, rozstrzyga zarządzeniem przewodniczący składu orzekającego po wysłuchaniu protokolanta. Od zarządzenia nie przysługuje odwołanie.

6. Z przebiegu rozprawy może być sporządzony stenogram lub zapis za pomocą aparatury utrwalającej dźwięk albo dźwięki i obraz, niezależnie od sporządzenia protokołu. Transkrypcję przebiegu rozprawy, sporządzoną na podstawie rejestracji utrwalonej na nośniku elektronicznym lub zapis, o którym mowa w zdaniu pierwszym dołącza się do protokołu.

Rozdział 10

Orzeczenia Trybunału

Art. 102. Trybunał rozstrzyga sprawę, wydając orzeczenie w formie wyroku lub postanowienia.

Art. 103. 1. Trybunał wydaje wyroki w sprawach dotyczących:

- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;
- 4) skarg konstytucyjnych;
- 5) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

2. Trybunał wydaje postanowienia w sprawach:

- 1) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;
- 2) rozstrzygania o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej;
- 3) powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej;
- 4) innych, w których ustawa tak stanowi lub niewymagających wydania wyroku.

Art. 104. 1. Postanowienia Trybunału kończące postępowanie wydawane są po zamknięciu rozprawy lub na posiedzeniu niejawnym. Wymagają one uzasadnienia.

2. Postanowienia Trybunału niekończące postępowania w sprawie mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności.

Art. 105. 1. Trybunał wydaje orzeczenie po niejawnej naradzie sędziów składu orzekającego.

2. Narada obejmuje dyskusję i głosowanie nad mającym zapasć orzeczeniem i zasadniczymi motywami rozstrzygnięcia oraz sporządzenie orzeczenia.

3. Naradą kieruje przewodniczący składu orzekającego.

4. W sprawie o szczególnej zawilosci albo z innych ważnych powodów można odroczyć wydanie orzeczenia na okres nieprzekraczający 14 dni.

Art. 106. 1. Orzeczenie zapada zwykłą większością głosów.

2. Przewodniczący składu orzekającego zbiera głosy sędziów Trybunału według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni.

3. Członek składu orzekającego, który nie zgadza się z większością głosujących, może przed ogłoszeniem orzeczenia zgłosić zdanie odrębne, uzasadniając je w formie pisemnej; zdanie odrębne zaznacza się w orzeczeniu. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia.

4. Orzeczenie podpisuje cały skład orzekający, nie wyłączając sędziego przegłosowanego.

Art. 107. Orzeczenie Trybunału może odnosić się do całego aktu normatywnego albo do poszczególnych jego przepisów.

Art. 108. 1. Orzeczenie Trybunału zawiera:

- 1) wskazanie składu orzekającego i protokolanta;
- 2) sygnaturę akt;
- 3) datę i miejsce oraz tryb wydania orzeczenia;
- 4) wskazanie podmiotu, który zainicjował postępowanie przed Trybunałem oraz innych uczestników postępowania;

- 5) dokładne określenie aktu normatywnego lub jego części, którego dotyczy orzeczenie;
- 6) przedstawienie zarzutów podmiotu, który zainicjował postępowanie przed Trybunałem;
- 7) rozstrzygnięcie Trybunału, w tym wynik głosowania sędziów;
- 8) podpisy sędziów składu orzekającego;
- 9) informację o zgłoszeniu zdania odrębnego.

2. Jeżeli Trybunał postanowi, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego lub jego części ma nastąpić po dniu ogłoszenia orzeczenia stwierdzającego niezgodność z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, w orzeczeniu określa się termin utraty mocy obowiązującej tego aktu.

3. Trybunał jest obowiązany, nie później niż w ciągu jednego miesiąca od ogłoszenia orzeczenia, sporządzić jego uzasadnienie w formie pisemnej; uzasadnienie podpisują sędziowie Trybunału, którzy głosowali nad orzeczeniem.

4. Jeżeli którykolwiek z sędziów Trybunału, o których mowa w ust. 3, nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący składu orzekającego zaznacza na orzeczeniu przyczynę braku podpisu; jeżeli uzasadnienia nie może podpisać przewodniczący składu orzekającego, przyczynę braku podpisu zaznacza na orzeczeniu najstarszy stażem z głosujących sędziów Trybunału.

Art. 109. Przepisy art. 108 stosuje się odpowiednio do orzeczeń Trybunału wydanych w innych sprawach niż dotyczących badania hierarchicznej zgodności aktów normatywnych lub ich części.

Art. 110. 1. Skład orzekający Trybunału może w każdym czasie, na posiedzeniu niejawnym, wydać postanowienie o sprostowaniu w orzeczeniu lub w jego uzasadnieniu niedokładności, błędów pisarskich lub rachunkowych albo innych oczywistych omyłek.

2. Na oryginale orzeczenia, a na żądanie uczestników postępowania – także na przesłanych im odpisach, umieszcza się wzmiankę o sprostowaniu, podpisaną przez przewodniczącego składu orzekającego.

3. Jeżeli sprostowania nie może dokonać skład orzekający wskazany w ust. 1, wniosek rozpoznaje taki sam skład.

Art. 111. 1. Na wniosek uczestnika postępowania skład orzekający Trybunału, który wydał orzeczenie, na posiedzeniu niejawnym rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści.

2. Jeżeli wniosku o wyjaśnienie wątpliwości nie może rozpoznać skład orzekający wskazany w ust. 1, wniosek powinien być rozpoznany przez taki sam skład.

Art. 112. W sprawach związanych z przygotowaniem rozprawy lub posiedzenia oraz w sprawach porządkowych wydawane są zarządzenia.

Art. 113. 1. Orzeczenie sporządzone w formie pisemnej ogłasza się uczestnikom postępowania. W czasie publicznego ogłaszania wyroku wszyscy obecni na sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego, stoją.

2. W ustnym uzasadnieniu orzeczenia przewodniczący składu orzekającego lub sędzia sprawozdawca podaje zasadnicze motywy orzeczenia oraz informuje o złożeniu zdań odrębnych. Sędzia Trybunału, który zgłosił zdanie odrębne, przedstawia jego zasadnicze motywy.

Art. 114. Orzeczenia Trybunału, ogłoszone w sposób określony w art. 113, doręcza się uczestnikom postępowania niezwłocznie po sporządzeniu uzasadnienia.

Art. 115. 1. Orzeczenia Trybunału ogłasza się w odpowiednim dzienniku urzędowym na zasadach i w trybie określonych w Konstytucji oraz ustawie z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 197, poz. 1172 i Nr 232, poz. 1378).

2. Ogłoszenie orzeczeń Trybunału zarządza Prezes Trybunału.

Art. 116. 1. Trybunał wydaje zbiór swoich orzeczeń w postaci elektronicznej.

2. W zbiorze, o którym mowa w ust. 1, publikuje się orzeczenia Trybunału wraz z uzasadnieniami i zdaniem odrębnymi.

3. Nazwa „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego” podlega ochronie prawnej.

Dział III Przepis końcowy

Art. 117. Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

UZASADNIENIE

I

Art. 197 Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że: *„Organizację Trybunału Konstytucyjnego oraz tryb postępowania przed Trybunałem określa ustawa”*. Przedkładany przez grupę posłów projekt ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym ma na celu zrealizowanie dyspozycji wynikającej z art. 197 Konstytucji RP. Zagadnienia niemieszczące się bezpośrednio w pojęciu „organizacja” lub „tryb postępowania” zostały wyłączone z materii projektowanego aktu i przeniesione do innej ustawy. Z tego też względu projektodawcy odstąpili od dotychczas stosowanego opisu przedmiotu ustawy (*o Trybunale Konstytucyjnym*) i zastosowali nowy (*o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym*). W ten sposób grupa posłów odpowiedziała na propozycję zespołu ekspertów do spraw problematyki Trybunału Konstytucyjnego (zespół ekspertów ds. TK), którzy stwierdzili, że: *„Tytuł ustawy odnoszącej się do Trybunału Konstytucyjnego powinien brzmieć „ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz o warunkach pracy i wynagrodzeniu sędziów TK”* (s. 43 raportu zespołu ekspertów ds. TK). Ze względu na to, że projektodawca zdecydował się wyłączyć z materii omawianej ustawy kwestię statusu sędziów TK, projektowany akt nosi tytuł ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Opracowanie projektu ustawy, który dotyczy bezpośrednio organizacji i trybu postępowania przed Trybunałem realizuje zatem zalecenie nr I zespołu ekspertów ds. TK, zgodnie z którym *„Zakres przedmiotowy ustawowej regulacji odnoszącej się do Trybunału Konstytucyjnego powinien zawierać się w ścisłych granicach konstytucyjnej delegacji do jej wydania. Przepisy Konstytucji RP powinny możliwie szczegółowo odnosić się do zagadnień dotyczących ustroju Trybunału Konstytucyjnego”* (s. 41 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Zespół ekspertów podkreślił, że: *„[...] prawidłową regulację ustroju Trybunału Konstytucyjnego należy zawrzeć w co najmniej trzech konkretnych aktach normatywnych, tj.: 1) Konstytucji RP, która z większym stopniem szczegółowości, niż ma to miejsce obecnie, regulowałaby niektóre kwestie ustrojowe, a także procesowe, eliminując możliwość ich dowolnego uszczegółowienia na poziomie ustaw; 2) Regulaminu Sejmu RP, zawierającego dokładnie określoną procedurę wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego, czego podstawą jest ogólny przepis uprawniający Sejm do wyboru pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego (por. art. 194), przy czym wyłączność regulaminu Sejmu do unormowania tej kwestii wynika, po pierwsze, z wyraźnego brzmienia przepisu art. 194, który powierza Sejmowi dokonywanie wyboru sędziów Trybunału, po drugie, z zawężonego zakresu przedmiotowego ustawowej regulacji spraw trybunalskich i ich 43 uregulowania jedynie co do zagadnienia organizacji i trybu postępowania oraz warunków pracy i wynagrodzenia sędziów Trybunału; 3) Ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, do wydania której znajduje się bezpośrednia podstawa konstytucyjna (por. art. 197) wraz z regulacją dotyczącą warunków pracy i wynagrodzenia sędziów Trybunału Konstytucyjnego (por. art. 195 ust. 2). Ścisłe rozgraniczenie zakresów przedmiotowych poszczególnych aktów normatywnych, składających się na regulację ustroju Trybunału Konstytucyjnego, nie tylko lepiej oddałoby istotę konstytucyjnego umocowania Trybunału Konstytucyjnego, ale również przeciwdziałałoby ujawnieniu się ewentualnych sytuacji spornych czy wręcz konfliktowych w przyszłości oraz często przywoływanej w takich przypadkach sprawy właściwości regulacyjnej danego aktu normatywnego”* (s. 42-43 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Projektowana ustawa ma zastąpić ustawę z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (ustawa o TK z 2016 r.), która została wydana w celu rozwiązania problemów prawnych związanych z ustawą z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (ustawa o TK z 2015 r.), sygnalizowanych przez podmioty krajowe i międzynarodowe. Ustawa o TK z 2016 r. w większości przywróciła regulacje znane z ustawy o TK z 1997 r., co potwierdzali projektodawcy w uzasadnieniu do tamtej ustawy.

Ze względu na konieczność szybkiej reakcji prawodawczej, by zlikwidować problem swoistego dualizmu reżimu prawnego, który powstał po rozstrzygnięciu Trybunału Konstytucyjnego z 9 marca 2015 r., sygn. K 47/15, ustawodawca nie uwzględnił w ustawie o TK z 2016 r. wszystkich konkluzji wynikających z opinii dotyczących funkcjonowania Trybunału. W szczególności, w lipcu 2016 r., tj. w momencie uchwalania tej ustawy, nie były znane konkluzje z prac zespołu ekspertów ds. TK, który został powołany przez Marszałka Sejmu w celu opracowania stanowiska do opinii Komisji Weneckiej w sprawie ustawy z 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o TK z 2015 r.

W związku z tym grupa posłów uznała za konieczne opracowanie i przygotowanie nowego aktu prawnego, który będzie z jednej strony realizował przepisy Konstytucji i będzie odpowiadał treści jej art. 197, a z drugiej strony, aktu, który uwzględni wielomiesięczne prace zespołu ekspertów ds. TK. Projektowana ustawa ma być również aktem normatywnym, który jest odpowiedzią na spór dotyczący organizacji i trybu postępowania przed Trybunałem. W ostatnim czasie, spór ten objął nie tylko normy dotyczące procedury kontroli konstytucyjności prawa, ale również kwestię statusu i kompetencji wewnętrznych organów TK, w szczególności zasad wyłaniania/przedstawiania kandydatów na stanowisko Prezesa lub Wiceprezesa TK przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów TK oraz zakresu ich uprawnień wynikających z Konstytucji i ustawy. Należy podkreślić, że wbrew brzmieniu art. 6 ust. 7 ustawy o TK z 2016 r., Prezes TK nie przydzielił spraw wszystkim sędziom TK, którzy złożyli wobec Prezydenta RP ślubowanie i uniemożliwia im wykonywanie ich konstytucyjnych obowiązków. Sytuacja faktyczna związana z nieprzestrzeganiem przepisów ustawy o TK z 2016 r. ogranicza sprawność działania TK (bo wpływające sprawy są dzielone między 12 a nie 15 sędziów). Nadal Trybunał podejmuje też rozstrzygnięcia w wadliwie ukształtowanym pełnym składzie, do którego nie są włączani wszyscy sędziowie TK. Dzieje się to wbrew dyspozycji art. 26 ust. 3 ustawy o TK, zgodnie z którym *„Sędziów do składu orzekającego Trybunału, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę, wyznacza prezes Trybunału spośród wszystkich sędziów Trybunału, według kolejności alfabetycznej uwzględniając przy tym rodzaj, liczbę oraz kolejność wpływów spraw do Trybunału”*.

Ze względu na wyżej przywołane okoliczności projektodawca uznał za niezbędne stworzenie nowego projektu ustawy. Grupa posłów projektując nowe akty normatywne czerpała inspiracje z dobrych rozwiązań dotychczas obowiązujących ustaw o Trybunale Konstytucyjnym. W projekcie zamieszczono również przepisy, które mają usprawnić funkcjonowanie tego organu, ale bez uszczerbku dla gwarancji proceduralnych uczestników postępowania.

Podstawową odrębnością w stosunku do aktów normatywnych obowiązujących w latach 1997-2016 r. jest to, że z ustawy wyłączono materię dotyczącą statusu sędziego TK. Jeśli art. 197 Konstytucji RP stanowi o tym, że ustawa określa organizację oraz tryb postępowania to można przyjąć, że są to zagadnienia, które koniecznie muszą być uregulowane w ustawie dotyczącej Trybunału.

Pod pojęciem organizacji należy rozumieć takie rozwiązania prawne, które umożliwią funkcjonowanie organu. W szczególności chodzi o jego strukturę organizacyjną, organy wewnętrzne i zakres przyznanych im kompetencji, ewentualnie o aparat pomocniczy.

Z kolei tryb postępowania określa procedury, dzięki którym możliwa jest realizacja zadań i uprawnień Trybunału, uregulowanych w Konstytucji. W szczególności chodzi tu o poszczególne etapy postępowania, sposób jego wszczęcia, określenie praw i obowiązków uczestników postępowania, wreszcie o określenie zasad działania organu przy wykonywaniu konstytucyjnych kompetencji dotyczących orzekania oraz rodzajów wydawanych rozstrzygnięć.

Kwestie związane ze statusem sędziego Trybunału, w tym wybór sędziów, nie mieszczą się bezpośrednio w pojęciu organizacji Trybunału Konstytucyjnego, ani tym bardziej w pojęciu postępowania przed Trybunałem. To znaczy, że nie muszą być one uregulowane w ustawie, o której mówi art. 197 Konstytucji. Na poparcie tego twierdzenia można przywołać stanowisko TK zawarte w uzasadnieniu do sprawy K 47/15 i przywołane tam orzecznictwo oraz literaturę.

W uzasadnieniu tym Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: *„Procedura zgłaszania kandydatów na sędziów TK niewątpliwie nie mieści się w upoważnieniu do określenia w ustawie „trybu postępowania przed Trybunałem”. Jak wskazano wyżej, powoływanie sędziów TK jest w całości elementem „trybu postępowania” przed Sejmem i żaden jego etap nie odbywa się przed Trybunałem Konstytucyjnym.*

Nie można jednak także przyjąć – wbrew stanowisku drugiej grupy posłów oraz pogładowi wyrażonemu w wycofanym stanowisku Prokuratora Generalnego – że kwestia ta należy do zastrzeżonej dla ustawy „organizacji Trybunału”. Taka rozszerzająca interpretacja pojęcia „organizacja Trybunału” nie znajduje potwierdzenia w pozostałych przepisach Konstytucji, które zawierają upoważnienie do stanowienia ustaw ustrojowych. Wyklucza ją zwłaszcza art. 227 ust. 7 Konstytucji, w którym „organizacja i zasady działania” Narodowego Banku Polskiego oraz „szczegółowe zasady powoływania i odwoływania jego organów” zostały potraktowane jako dwa odrębne obszary regulacji ustawowej. Sfery te nie mogą być utożsamiane. [...]”.

Potwierdza to także zespół ekspertów ds. TK, który uznał, że: *„Pozostałe kwestie, które nie mieszczą się w zakresie „organizacji” oraz „trybu postępowania”, powinny regulować inne akty normatywne niż ustawa, do której odsyła wyraźnie przepis art. 197. Aktami tymi może być Konstytucja RP (która w takim razie powinna w dużo większym stopniu regulować ustrój Trybunału) lub regulamin Sejmu, skoro to Sejm – zgodnie z art. 194 – wybiera sędziów Trybunału Konstytucyjnego, co sugeruje, że sprawy związane choćby z procedurą wyborczą winny być przedmiotem unormowania regulaminowego”* (s. 41 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Zagadnienia związane z organizacją i postępowaniem przed Trybunałem Konstytucyjnym zostały w projekcie uporządkowane, tak by zapewnić sprawne funkcjonowanie tego organu i umożliwić mu wykonywanie jego konstytucyjnych kompetencji.

II

1. Projekt ustawy uwzględnia dotychczasowe regulacje dotyczące organizacji i postępowania przed Trybunałem, zatem wejście w życie ustawy nie zmieni całkowicie trybu

orzekania. Projektodawca podzielił ustawę na 3 działy i uporządkował przepisy w ramach rozdziałów i oddziałów, by tekst aktu był bardziej komunikatywny.

Dział I określa „Organizację Trybunału Konstytucyjnego”. Zawiera on 3 rozdziały, które kolejno noszą następujące tytuły: *Przepisy ogólne; Organy Trybunału, Kancelaria Trybunału oraz Biuro Służby Prawnej Trybunału (Oddział 1. Przepisy wspólne; Oddział 2. Kancelaria Trybunału; Oddział 3. Biuro Służby Prawnej Trybunału).*

Dział II reguluje „Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym”. Składa się z 10 rozdziałów: *Właściwość Trybunału; Składy orzekające; Wylączenie sędziego Trybunału; Uczestnicy postępowania; Pisma procesowe; Koszty postępowania; Przebieg postępowania przed Trybunałem (Oddział 1. Wszczęcie postępowania; Oddział 2. Umorzenie postępowania, Oddział 3. Wstępna kontrola wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych; Oddział 4. Rozpoznanie sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym); Przepisy szczególne o postępowaniu przed Trybunałem (Oddział 1. Postępowanie w sprawach skargi konstytucyjnej; Oddział 2. Postępowanie w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych; Oddział 3. Postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego. Oddział 4. Postępowanie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej); Rozprawy i posiedzenia; Orzeczenia Trybunału.*

Dział III zawiera jeden przepis końcowy, który odsyła do ustawy wprowadzającej nową ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

2. Dział I projektu określa organizację Trybunału. Jest on podzielony na 3 rozdziały: *Przepisy ogólne, Organy Trybunału, Kancelaria Trybunału oraz Biuro Służby Prawnej Trybunału.*

W przepisach ogólnych (art. 1 – art. 4) zawarto regulacje na temat istoty Trybunału Konstytucyjnego, jego siedziby i składu. Zaznaczono też, że pewne kwestie dotyczące Trybunału, ale niemieszczące się w pojęciach organizacji i trybu postępowania określi odrębna ustawa. Te zagadnienia to: 1) sposób nawiązania, zakres i zasady ustania stosunku służbowego sędziego Trybunału; 2) prawa i obowiązki sędziego Trybunału; 3) sprawy immunitetu, nietykalności osobistej oraz zasady odpowiedzialności sędziego Trybunału; 4) prawa i obowiązki sędziego Trybunału w stanie spoczynku. Zostaną one uregulowane w ustawie o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Drugi rozdział działu I jest poświęcony organom Trybunału. Projektodawca, wzorem wcześniejszych ustaw o Trybunale Konstytucyjnym, za organy takie uznaje Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału oraz Prezesa Trybunału (art. 5). Należy podkreślić charakter tych organów. Mimo że posiadają one określone w Konstytucji kompetencje, nie są to organy odrębne od Trybunału. Są to jego organy wewnętrzne, których kompetencje należy widzieć przez pryzmat realizacji kompetencji TK. W art. 6 projektu wyraźnie wyjaśniono, czym jest Zgromadzenie Ogólne (ust. 1). Ust. 2 art. 6 projektowanego aktu wymienia kompetencje Zgromadzenia Ogólnego. Zamieszczenie definicji Zgromadzenia Ogólnego ma takie znaczenie, że w ostatnim czasie Trybunał podejmował rozstrzygnięcia należące, zgodnie z ustawą o TK z 2016 r., do Zgromadzenia Ogólnego, ale zwołane Zgromadzenie obradowało w niewłaściwym składzie, co rodzi poważne wątpliwości co do legalności jego działania (zob. np. wydanie Statutu Biura TK). Na problem dotyczący składu Zgromadzenia Ogólnego zwrócili nawet uwagę niektórzy sędziowie Trybunału, którzy podpisując Statut Biura TK zaznaczyli, że kwestionują zgodności z prawem składu lub obrad Zgromadzenia Ogólnego.

Proponowane rozwiązanie z art. 6 ust. 1 projektu ma wyraźnie wskazywać, czym jest Zgromadzenie Ogólne, by nie można było w tym zakresie dokonywać nieuprawnionych nadinterpretacji.

Jeśli chodzi o art. 6 ust. 2 projektu, grupa posłów wśród różnych uprawnień Zgromadzenia Ogólnego proponuje, by organ ten uchwalał Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, który może stać się kryterium działalności sędziów TK na podstawie odrębnych przepisów (art. 6 ust. 2 pkt 10). Rozwiązanie to koresponduje z projektowanym art. 5 ust. 5 ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, który zakłada, że: „*Sędzia Trybunału postępuje zgodnie z Kodeksem Etycznym Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, uchwalonym na podstawie odrębnych przepisów*” (zob. druk sejmowy nr 880). Za naruszenie tego Kodeksu sędzia TK, także w stanie spoczynku może odpowiadać dyscyplinarnie.

Przyjęcie tego typu aktu rekomendował zespół ekspertów ds. TK. Eksperti ci wskazali, że: „*Istotnym warunkiem funkcjonowania niezależnego sądu konstytucyjnego jest zapewnienie apolityczności sędziów. Niezbędne minimum ustanawia w tym zakresie Konstytucja RP. Wymaganie apolityczności sędziów należy uściślić na poziomie ustawowym, ponadto wskazane byłoby opracowanie w Trybunale Konstytucyjnym kodeksu etycznego*” (s. 46 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Zespół ekspertów ds. TK podkreślił również, że: „*[...] nie ma potrzeby rozbudowania ustawy o Trybunale Konstytucyjnym o nadmierną liczbę przepisów, które precyzowałyby wymogi wobec sędziów, które wynikają z konstytucyjnych wskazań dotyczących apolityczności sędziego TK, ponad wskazane powyżej. Jednak niezbędne wydaje się opracowanie przez Trybunał Konstytucyjny kodeksu etycznego, które Zespół niniejszym rekomenduje*” (s. 50 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

W kolejnych przepisach projekt określa zasady działania Zgromadzenia Ogólnego (art. 7 i art. 8). Reguły te są znane z dotychczasowych przepisów dotyczących funkcjonowania tego organu.

W przepisach od art. 9 do art. 14 projektu uregulowano kompetencje Prezesa TK i sposób jego powoływania. Zakres uprawnień tego organu się nie zmienił w stosunku do wcześniejszych ustaw o TK. Projektodawca zaproponował natomiast inny mechanizm wyłaniania kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału przez Zgromadzenia Ogólne. Mechanizm ten gwarantuje reprezentatywność wyboru kandydatów i pozostawia szeroką swobodę Zgromadzeniu Ogólnemu w zakresie przedstawiania kandydatów na stanowisko Prezesa TK. Projektowane rozwiązanie, z jednej strony wskazuje wyraźne ramy proceduralne wyboru, z drugiej strony, przepisy te gwarantują samodzielność decyzyjną Zgromadzenia Ogólnego.

W art. 11 projektodawca określił ustawowe warunki przedstawiania Zgromadzeniu Ogólnemu kandydatów na stanowiska: Prezesa i Wiceprezesa Trybunału. W związku z tym, że w proces obsadzania tych stanowisk są zaangażowane różne podmioty (obok Zgromadzenia Ogólnego także Prezydent RP) mechanizm musiał zostać określony w ustawie, czyli akcie powszechnie obowiązującym. Takie podejście jest zgodne ze stanowiskiem zespołu ekspertów ds. TK, którzy stwierdzili, że: „*Konstytucja w art. 194 ust. 2 określa jedynie podstawowe elementy trybu powoływania Prezesa i Wiceprezesa TK. Należy do nich powołanie przez Prezydenta RP spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Trybunału Konstytucyjnego. Konstytucja pozostawia ustawodawcy zwykłej szczegółową regulację okresu sprawowania funkcji Prezesa i Wiceprezesa TK przez osobę na nią powołaną*” (s. 53 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Odpowiada to woli ustrojodawcy, który w art. 197 Konstytucji powierzył określenie organizacji Trybunału Konstytucyjnego – ustawodawcy. Z tego wynika, że procedura związana w przedstawianiem kandydatów na stanowisko Prezesa albo Wiceprezesa TK jest materią ustawową. Ustawodawca może w tym zakresie zaproponować określony mechanizm działania.

Potwierdza to zespół ekspertów ds. TK, który podkreślił, że: „Konstytucja przyjęła zasadę nominacji Prezesa i Wiceprezesa TK przez Prezydenta RP. Przyznając Prezydentowi kompetencję do powoływania Prezesa i Wiceprezesa TK, wlicza ją do prerogatyw Głowy Państwa (art. 144 ust. 3 pkt 21) i obliguje go do powołania jednej osoby na każde z tych stanowisk spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów TK. W skład Zgromadzenia Ogólnego Sędziów TK wchodzi wszyscy sędziowie TK. Konstytucja nie określa jednak liczby kandydatów, których ma zaproponować Prezydentowi Zgromadzenie na każde ze stanowisk, ani wymogów, jakie powinni oni spełniać. Ustrojodawca postanowił zagadnienia te oraz inne, związane z powołaniem Prezesa i Wiceprezesa TK, pozostawić do unormowania ustawodawcy. Wynika z tego, że nie może to być akt niższej rangi – np. regulamin TK. Z użycia przez Konstytucję liczby mnogiej wynika jednak, że musi być przynajmniej dwóch kandydatów – ale może być i więcej – zarówno na stanowisko Prezesa TK, jak i na stanowisko Wiceprezesa TK. Rozwiązanie to pokazuje intencje ustrojodawcy, aby pracami TK kierowały osoby cieszące się zaufaniem Prezydenta oraz równocześnie sędziów, którzy przedstawiają kandydatów.” (s. 55-56 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Po wyłonieniu kandydatów przez Zgromadzenie Ogólne są oni przedstawiani Prezydentowi, którego prerogatywą jest powoływanie Prezesa TK (i odpowiednio Wiceprezesa). Zgromadzenie Ogólne podejmuje w tym zakresie stosowną uchwałę, którą przekazuje Prezydentowi RP. To właśnie uchwała Zgromadzenia Ogólnego, wskazująca określony komplet kandydatów na Prezesa TK jest wyrazem działania, o którym mowa w art. 194 ust. 2 Konstytucji. Podjęcie uchwały określoną większością głosów jest dowodem, że większość członków Zgromadzenia Ogólnego zgodziła się, by przedstawić Prezydentowi RP dane osoby jako kandydatów. Brak podjęcia tej uchwały powoduje, że Zgromadzenie Ogólne nie może przedstawić kandydatów.

Należy przy tym pamiętać, że Zgromadzenie Ogólne nie jest upoważnione do powoływania czy wybierania Prezesa albo Wiceprezesa TK. Konstytucyjnym organem dokonującym aktu powołania jest Prezydent RP (przed wejściem w życie Konstytucji z 1997 r. Prezesa TK wskazywał Sejm). Jednocześnie trzeba stanowczo podkreślić, że art. 194 ust. 2 Konstytucji nie czyni Prezydenta RP notariuszem potwierdzającym uchwałę dotyczącą przedstawienia kandydatów przez Zgromadzenie Ogólne. To Prezydent ma decydujący głos w tej sprawie, a zgodnie z art. 144 ust. 3 pkt 21 Konstytucji to uprawnienie nie wymaga kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów (prerogatywa).

Ani Konstytucja, ani ustawa o TK, nie wskazują kryteriów, którymi Prezydent miałby się kierować przy powoływaniu Prezesa czy Wiceprezesa Trybunału. Dlatego w świetle art. 144 ust. 3 Konstytucji, nie można ich ustanawiać w żadnym innym akcie. Nie mogą to być także jakiegokolwiek kwestie pozaprawne. Jedynym obowiązkiem Prezydenta jest działanie na podstawie i w granicach prawa. Dlatego może on powołać Prezesa TK tylko wtedy, gdy procedura przedstawienia kandydatów przez Zgromadzenie Ogólne odbyła się zgodnie z prawem. Zgromadzenie Ogólne jest organem wewnętrznym TK, jego działania muszą być oparte na określonej podstawie prawnej (nie mogą być arbitralne). Samo wymienienie Zgromadzenia Ogólnego w Konstytucji nie decyduje o tym, jak ma ono realizować swoje kompetencje. Również Zgromadzenie Ogólne bez właściwego upoważnienia konstytucyjnego albo ustawowego nie może arbitralnie określać zasad swojego działania. Organizacja TK jest materią ustawową (art. 197 Konstytucji), a jej zasady muszą być uregulowane w ustawie.

Należy przy tym pamiętać, że żaden przepis Konstytucji nie określa zakresu autonomii regulaminowej Trybunału Konstytucyjnego, czy bardziej autonomii regulaminowej wewnętrznego organu TK, jakim jest Zgromadzenie Ogólne. Nie mamy tu też do czynienia z taką samą sytuacją, jak w przypadku Sejmu (art. 112 Konstytucji).

Zaproponowany w art. 11 mechanizm wyłaniania kandydatów Zgromadzenia Ogólnego na Prezesa albo Wiceprezesa Trybunału w żaden sposób nie ogranicza konstytucyjnej roli Prezydenta RP w powoływaniu tych organów, a jednocześnie respektuje uprawnienie Zgromadzenia Ogólnego Sędziów TK do przedstawienia kandydatów na Prezesa lub Wiceprezesa TK. W ten sposób gwarantuje równowagę władzy, wyrażoną w art. 10 Konstytucji.

Projektowane rozwiązanie zapewnia również rzeczywistą reprezentatywność dokonanego wyboru i uwzględnia jego legitymizujący i przedstawicielski aspekt. Gwarancją tego ma być wymóg uzyskania przez kandydata minimalnego poparcia. Projektodawca nie rezygnuje z tego wymogu, nawet wtedy gdy procedura wyłaniania kandydatów przez Zgromadzenie Ogólne zakończy się niepowodzeniem. Z tego względu proponuje powtórzenie głosowania, a ostatecznie także powtórzenie całego procesu przedstawiania kandydatów na stanowisko Prezesa albo Wiceprezesa TK. Chodzi o to, by już na etapie wyłaniania kandydatów byli nimi sędziowie Trybunału cieszący się poparciem większej liczby członków Zgromadzenia Ogólnego. Z tych powodów, w opisanym w art. 11 mechanizmie zawsze co najmniej jeden z kandydatów Zgromadzenia Ogólnego przedstawianych na stanowisko Prezesa TK musi w procedurze wyłaniania uzyskać co najmniej 5 głosów.

W procedurze wyłaniania kandydatów na Prezesa albo Wiceprezesa Trybunału zespół ekspertów ds. TK zaproponował, umieszczanie nazwisk i imion kandydatów w kolejności alfabetycznej, co stanowić będzie standardowe rozwiązanie prawa wyborczego oraz uprawnienie sędziego do oddania głosu tylko na jednego kandydata, zapewniające równość wyboru (s. 56 raportu zespołu ekspertów ds. TK). Te postulaty są realizowane w proponowanym mechanizmie, a nowa procedura koresponduje wyraźnie z art. 194 ust. 2 Konstytucji RP.

Proponowane rozwiązanie przewiduje rozpoczęcie procedur związanych z powoływaniem Prezesa lub Wiceprezesa dopiero po zakończeniu kadencji urzędującego organu. Od dnia powstania wakat do czasu wyboru Prezesa Trybunału, pracami Trybunału kieruje sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie staż pracy: 1) w roli sędziego w Trybunale Konstytucyjnym, 2) jako aplikanta, asesora, sędziego sądu powszechnego i 3) w administracji państwowej na szczeblu centralnym. To rozwiązanie ma zapewnić organizacyjną ciągłość działania Trybunału. Powołanie Prezesa lub Wiceprezesa TK po upływie ich kadencji był rekomendowany przez zespół ekspertów ds. TK. Zespół ten zaproponował „[...] dokonywanie wyborów Prezesa i Wiceprezesa TK w ciągu miesiąca po upływie kadencji.” (s. 55 raportu zespołu ekspertów ds. TK). Proponowane rozwiązanie jest zatem wykonaniem zalecenia zespołu ekspertów ds. TK.

Grupa posłów zaproponowała kadencyjność stanowiska Prezesa TK i odpowiednio Wiceprezesa. Zgodnie z projektowanym art. 10 ust. 2 kadencja ma wynieść 6 lat, nie dłużej jednak niż do: 1) zakończenia kadencji sędziego Trybunału powołanego na stanowisko Prezesa Trybunału, albo 2) wygaśnięcia mandatu tego sędziego Trybunału przed upływem kadencji, albo 3) wygaśnięcia kadencji Prezesa Trybunału. Kadencja ta wygasa w przypadku śmierci Prezesa TK albo złożenia przez sędziego Trybunału będącego Prezesem TK, który na 6 miesięcy przed ukończeniem 70 roku życia, zgodnie z procedurą określoną w odrębnych przepisach, zaświadczenia, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału.

Rekomendację dotyczącą wprowadzenia kadencyjności urzędów Prezesa TK i Wiceprezesa zawarł w zaleceniu nr V zespół ekspertów ds. TK (s. 52-57 raportu zespołu ekspertów ds. TK). Zespół stwierdził, że: „[...] w pełni podziela potrzebę ustawowego określenia długości kadencji Prezesa i Wiceprezesa TK, zwracając przy tym uwagę, że do grudnia 2015 r. była to jedyna kadencja piastunów naczelnych organów konstytucyjnych, która nie była szczegółowo uregulowana. W poprzednim kształcie jej długość mogła przekraczać najdłuższe kadencje występujące w Konstytucji (6 lat)” (s. 54 raportu zespołu ekspertów ds. TK). Proponowana długość kadencji Prezesa i Wiceprezesa TK wpisuje się w standardy konstytucyjne i nie przekracza najdłuższych występujących w Konstytucji RP kadencji organów władzy publicznej (tj. 6 letnich).

Projekt zakłada, że ponowne powołanie na urząd Prezesa lub Wiceprezesa TK jest niedopuszczalne. Takie podejście odpowiada stanowisku Trybunału Konstytucyjnego przedstawionym w wyroku z 9 grudnia 2015 r., sygn. K 35/15, zgodnie z którym: „ustawodawca może odejść od przyjętego rozwiązania modelowego i w sposób sztywny przesądzić o długości kadencji Prezesa bądź Wiceprezesa TK”. W wyroku tym Trybunał uznał, że norma o ponownym kandydowaniu na stanowisko jest niekonstytucyjna.

Przepisy art. 10 mają być odpowiednio stosowane do Wiceprezesa Trybunału.

W projekcie dostosowano również regulację dotyczącą stanowiska Wiceprezesa TK do faktycznej roli tego podmiotu. Trzeba podkreślić, że Konstytucja, oprócz tego, że stwierdza, że Wiceprezesa TK powołuje Prezydent RP spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów TK nie przyznaje temu podmiotowi żadnych uprawnień. Zakres kompetencji przyznanych Wiceprezesowi zależy więc od ustawodawcy. Projekt podkreśla pomocniczy charakter tego stanowiska wobec Prezesa Trybunału i wskazuje ścisły związek między tymi podmiotami. Zakres zadań, które ma wykonywać Wiceprezes zależy od Prezesa TK. Istotę instytucji Wiceprezesa odzwierciedla art. 12 ust. 2 projektu. Taka regulacja jest bardziej adekwatna do pozycji Wiceprezesa w systemie organizacyjnym Trybunału.

Proponowane rozwiązanie jest podobne do tych, występujących w Sądzie Najwyższym i Naczelnym Sądzie Administracyjnym.

Przepisy dotyczące Sądu Najwyższego stanowią, że w czasie nieobecności Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zastępuje go wyznaczony przez niego Prezes Sądu Najwyższego (art. 11 § 4 ustawy o SN). Regulamin SN doprecyzowuje w § 7 ust. 1, że Prezesi Sądu Najwyższego są zastępcami Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w zakresie przez niego określonym i kierują pracami izb. Z kolei art. 37 ustawy - Prawo o ustroju sądów administracyjnych stanowi, że wiceprezesi Naczelnego Sądu Administracyjnego są zastępcami Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego w zakresie określonym przez Prezesa. § 1 ust. 2 Regulamin wewnętrznego urzędowania NSA stanowi, że Prezes Sądu określa, w jakim zakresie w sprawach, o których mowa w ust. 1, zastępują go wiceprezesi Sądu. Ponadto ust. 3 tego paragrafu stwierdza, że jeżeli Prezes Sądu zleca sędziom czynności z zakresu administracji sądowej lub załatwianie spraw w jego imieniu, określa czynności lub sprawy oraz zakres upoważnienia.

W projekcie zamieszczono również przepis, zgodnie z którym, Prezes Trybunału w szczególnych sytuacjach może upoważnić innego sędziego Trybunału do wykonywania określonych kompetencji należących do Prezesa TK.

To rozwiązanie powoduje, że Prezes TK może sprawniej zarządzać powierzoną mu instytucją i nie jest związany koniecznością polegania tylko na jednym sędzim TK w ramach wykonywania określonych kompetencji. Proponowany przepis ułatwi funkcjonowanie Trybunałowi w nadzwyczajnych okolicznościach. Możliwość upoważnienia innego sędziego

Trybunału do wykonywania określonych kompetencji Prezesa TK podkreśla kolegialność Trybunału i równą odpowiedzialność wszystkich jego członków za właściwe funkcjonowanie tej instytucji.

Art. 15 projektu wyznacza materię regulaminu Trybunału Konstytucyjnego. Jest to akt wewnętrznie obowiązujący, więc nie może tworzyć zobowiązań na zewnątrz. Sposób określenia materii, która może być przedmiotem regulaminu musi uwzględniać to, że akt ten nie może samoistnie nakładać materialnych lub procesowych obowiązków na strony postępowania, ani operacjonalizować obowiązków nałożonych przez ustawę na te podmioty, nie może też pozbawiać ich uprawnień. Akty prawa wewnętrznego nie mogą stanowić podstawy decyzji wobec jednostek oraz nakładać obowiązków na inne organy władzy publicznej, które nie pozostają w stosunku podległości względem wydającego akt (zob. wyrok TK z 4 grudnia 2012 r., sygn. U 3/11).

Ostatni rozdział działu I odnosi się do aparatu pomocniczego TK, który z jednej strony ma zapewniać sprawną obsługę administracyjną, a z drugiej – rzetelną pomoc merytoryczną dla Trybunału i jego sędziów, w realizowaniu jego konstytucyjnych kompetencji.

Dotychczasowe Biuro Trybunału zostaje zastąpione dwiema jednostkami organizacyjnymi: Kancelarią Trybunału oraz Biurem Służby Prawnej.

Zaproponowane rozwiązanie reorganizuje zatem działanie komórek organizacyjnych Trybunału. Celem tego zabiegu legislacyjnego jest usprawnienie i optymalizacja działalności organizacyjnej i administracyjnej, racjonalizacja zatrudnienia i dbałość o to, by aparat pomocniczy TK miał charakter profesjonalny. Takie działanie będzie sprzyjać oszczędnościom i ograniczy rosnące co roku koszty utrzymania Biura TK, a jednocześnie pozwoli skupić się pracownikom zatrudnionym w Kancelarii oraz w Biurze Służby Prawnej TK na realizacji zadań związanych z działalnością Trybunału. Zmiany w ramach organizacyjnych i administracyjnych warunków pracy Trybunału będą okazją do weryfikacji struktur organizacyjnych i analizy przydatności poszczególnych komórek dla realizacji przez TK jego konstytucyjnych kompetencji. Pozwoli to na likwidację zbędnego aparatu biurokratycznego.

Na nieprawidłowości dotyczące funkcjonowania obecnego Biura TK zwrócił uwagę zespół ekspertów ds. TK. W swoim raporcie zespół ten zauważył, że: „[...] jako wykraczające poza kompetencje należy uznać praktykowane w ostatnich miesiącach stanowiska Biura Trybunału Konstytucyjnego wobec wybranych projektów ustaw i uchwalonych ustaw, które nie są przedmiotem spraw toczących się przed Trybunałem na podstawie wniosku lub pytania prawnego przewidzianych w Konstytucji. Biuro TK jako urząd podlega Prezesowi Trybunału, dlatego zaangażowanie publiczne Biura (a takim niewątpliwie są komentarze zawarte w publikowanych na stronie internetowej stanowiskach) podaje w wątpliwość niezależność Trybunału jako instytucji oraz bezstronność jego Prezesa” (s. 49-50 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

Kancelaria Trybunału oraz Biuro Służby Prawnej Trybunału zostały wyodrębnione według kryterium przedmiotowego. Dzięki temu jaśniejsze będą zadania poszczególnych struktur pomocniczych TK. Dotychczas ta kwestia budziła wątpliwości. Należy podkreślić, że podobne podziały w ramach jednostek organizacyjnych występują w Sądzie Najwyższym (Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego; Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego) oraz w Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Kancelaria Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego; Biuro Orzecznictwa). Proponowane rozwiązanie wpisuje się zatem w standardy organizacyjne występujące w najwyższych sądach Rzeczypospolitej.

Zgodnie z art. 16 ust. 1 projektu „*Jednostkami organizacyjnymi działającymi w Trybunale są: 1) Kancelaria Trybunału; 2) Biuro Służby Prawnej Trybunału*”. Jednostki te podlegają Prezesowi TK.

Projektodawca założył, że, podobnie jak to ma miejsce w Sądzie Najwyższym, czynności w sprawach z zakresu prawa pracy wobec pracowników jednostek organizacyjnych Trybunału dokonuje Prezes Trybunału lub upoważniona przez niego osoba (art. 17 projektu).

Art. 16 i art. 17 są wspólnymi przepisami dla obu jednostek organizacyjnych, dlatego zostały wyodrębnione w oddział. Podział rozdziału 3 na oddziały ma zapewnić przejrzystość regulacji i wyraźnie rozdzielić status dwóch różnych jednostek organizacyjnych Trybunału w ramach jej aparatu pomocniczego.

Oddział 2 rozdziału 3 Działu I jest poświęcony szczegółowym kwestiom związanym z Kancelarią Trybunału. Podstawowym zadaniem tej jednostki ma być zapewnienie organizacyjnych i administracyjnych warunków pracy Trybunału (art. 18 ust. 1 projektu). Kancelaria ma składać się z Dyrektora Kancelarii, Wydziału Administracji oraz Wydziału Straży Trybunalskiej, a jej zadania i strukturę w zakresie nieuregulowanym ustawą ma określić Statut Kancelarii, uchwalany przez Zgromadzenie Ogólne.

Projekt zakłada, że na czele Kancelarii stoi Dyrektor powoływany i odwoływany przez Prezesa TK po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego (art. 19 ust. 1). Projekt określa zadania Dyrektora Kancelarii, a w sprawach nieuregulowanych w tym zakresie odsyła do Statutu.

Zgodnie z art. 20 projektu, pracownicy Kancelarii zatrudnieni na stanowiskach administracyjnych stanowią Wydział Administracji (ust. 1). Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Kancelarii Trybunału, określi w drodze zarządzenia: 1) liczbę i wykaz stanowisk, na których zatrudnieni są pracownicy Wydziału Administracji; 2) wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem tych stanowisk oraz 3) szczegółowy zakres zadań na stanowiskach w Wydziale Administracji oraz sposób i warunki ich wykonywania (ust. 2).

Zgodnie z art. 21 projektu, pracownicy Kancelarii zatrudnieni na stanowiskach związanych z ochroną Trybunału, stanowią Wydział Straży Trybunalskiej (ust. 1). Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Kancelarii Trybunału, określi w drodze zarządzenia: 1) liczbę i wykaz stanowisk w Wydziale Straży Trybunalskiej; 2) wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem tych stanowisk; 3) wzór umundurowania oraz 4) szczegółowy zakres zadań na stanowiskach w Wydziale Straży Trybunalskiej oraz sposób i warunki ich wykonywania (ust. 2).

Projektodawca przewidział wydanie regulaminu wynagradzania pracowników Kancelarii Trybunału. Ma to zapewnić transparentność działań wewnętrznych organów TK oraz wyznaczyć nieprzekraczalne granice dotyczące ustalania wynagrodzeń. Zgodnie z projektowanym art. 22 ust. 1 Prezes Trybunału w drodze zarządzenia określi regulamin wynagradzania pracowników Kancelarii Trybunału, w którym ustali zasady wynagradzania: 1) Dyrektora Kancelarii Trybunału; 2) pracowników Wydziału Administracji; 3) pracowników Wydziału Straży Trybunalskiej. Projekt zastrzega, że wynagrodzenie Dyrektora Kancelarii Trybunału nie może przekroczyć wynagrodzenia przewidzianego dla dyrektora sądu apelacyjnego określonego w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 32c § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 133, z późn. zm.).

Należy podkreślić, że projektodawca nie ingeruje drastycznie w wewnętrzną strukturę organizacyjną Kancelarii. Projekt ustawy wyznacza tylko jej ramy organizacyjne oraz obszar działania. Zagadnienia te mają być doprecyzowane w Statucie Kancelarii. Dzięki temu organy wewnętrzne TK mogą optymalnie dostosować sposób funkcjonowania Kancelarii do wymogów związanych z funkcjonowaniem Trybunału.

W sprawach nieuregulowanych w ustawie do pracowników Kancelarii stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (art. 23 projektu).

Drugi pion aparatu pomocniczego zaproponowany w projekcie to pion merytoryczny zorganizowany w Biuro Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego. Zgodnie z art. 24 ust. 1 projektu zadaniem Biura jest zapewnienie obsługi merytorycznej bezpośrednio związanej z działalnością orzeczniczą Trybunału i pomocą w tym zakresie w pracy sędziów Trybunału.

Biuro ma się składać z Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału, asystentów sędziów Trybunału, Wydziału ds. Wstępnej Weryfikacji Pism Inicjujących Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz Wydziału Studiów nad Orzecznictwem i Analiz Prawnych (art. 24 ust. 2 projektu).

Biurem ma kierować stoi Dyrektor powoływany i odwoływany przez Prezesa TK po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego (art. 25 ust. 1). Projekt określa zadania Dyrektora Biura, a w sprawach nieuregulowanych w tym zakresie odsyła do Statutu. Pozycja Dyrektora Biura jest zatem podobna do pozycji Dyrektora Kancelarii, obejmuje jednak inną grupę pracowników TK.

Projekt określa podstawowe wymogi dotyczące asystentów sędziego TK. Należy zwrócić uwagę, że projektodawca, mając na uwadze specyfikę działania Trybunału, nie zrównał tych osób z asystentami sądów powszechnych. Ma to związek z tym, że praca w sądzie konstytucyjnym wymaga określonych, specyficznych kwalifikacji. To znaczy, że ustalenie i dobór kadry merytorycznej musi uwzględniać potrzeby instytucji. Jednocześnie, ze względu na funkcję i znaczenie Trybunału Konstytucyjnego, już na poziomie ustawowym trzeba wskazać minimalne bazowe kryteria, które będą warunkowały pracę w Biurze Służby Prawnej Trybunału. Ustawa powinna też wskazać, kto jest kompetentny do określania warunków zatrudnienia w TK i w jakiej formie powinien to robić. Dotychczas kryteria te nie były jasne. Projekt stara się rozwiązać ten problem, ale bez nadmiernej ingerencji w swobodę decyzyjną co do zasobu kadrowego TK.

Z tego względu w art. 26 projektu ustalono, że asystent sędziego TK wykonuje czynności zmierzające do przygotowania spraw do rozpoznania przez Trybunał oraz czynności z zakresu działalności administracyjnej Trybunału (ust. 1). Na stanowisku asystenta sędziego może być zatrudniony ten, kto: 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego charakteru; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce za równorzędne. Kryteria te zaczerpnięto z art. 155 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Jest to minimum wyznaczone przez ustawodawcę do zajmowania stanowiska asystenta sędziego TK.

Projekt zakłada, że nabór kandydatów następuje w drodze konkursu, który ma na celu wyłonienie kandydata o kwalifikacjach niezbędnych do wykonywania obowiązków asystenta sędziego (art. 26 ust. 3 projektu). Jak już powiedziano, ze względu na specyfikę i potrzeby Trybunału, proces rekrutacji asystentów sędziów TK nie może być taki sam jak asystentów w sądach powszechnych. Dobór tych osób nie może być jednak dowolny czy uznaniowy. Z tego względu projektodawca proponuje przeprowadzenie konkursu na stanowiska asystentów

sędziów TK. Konkurs ma być organizowany przez Prezesa TK, który również po zasięgnięciu opinii Dyrektora Biura Służby Prawnej określić ma jego zasady i tryb przeprowadzenia. Co najważniejsze, informacja o konkursie musi być zamieszczona w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego. To umożliwi wszystkim zainteresowanym osobom spełniającym wymagania określone w konkursie do jego przystąpienia, a Trybunałowi daje możliwość wyboru kadry spośród najlepszych kandydatów (zob. art. 26 ust. 3-6 projektu).

Prezes Trybunału, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Służby Prawnej Trybunału, ma określić w drodze zarządzenia: 1) liczbę asystentów sędziów Trybunału; 2) dodatkowe wymagania kwalifikacyjne oraz 3) szczegółowy zakres ich zadań oraz sposób i warunki ich wykonywania

Drugim elementem w strukturze Biura Służby Prawnej Trybunału są Wydział ds. Wstępnej Weryfikacji Pism Inicjujących Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym (Wydział Weryfikacyjny) i Wydział Studiów nad Orzecznictwem i Analiz Prawnych (Wydział Studiów). Pierwszy z nich ma wspomagać sędziów TK w realizacji procedur określonych w dziale II rozdziale 7 oddziale 3 projektowanej ustawy (art. 27 ust. 1 projektu). Drugi Wydział, zgodnie z art. 29 ust. 1 projektu zapewnia wsparcie procesu orzekania w Trybunale konsultacją naukową oraz wykonuje zadania związane z pieczęcią nad zgodnością z prawem, spójnością i jednolitością orzecznictwa Trybunału. Zadania i strukturę obu Wydziałów w zakresie nieuregulowanym ustawą określa Statut Biura.

Projektodawca określił bazowe wymogi dla pracowników Wydziałów. Uznał, że w Wydziale Weryfikacyjnym może być zatrudniony ten, kto: 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego charakteru; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce za równorzędne (art. 28 ust. 1 projektu).

W Wydziale Studiów może być zatrudniony ten kto: 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego charakteru; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Polsce za równorzędne oraz posiada co najmniej stopień naukowy doktora prawa (art. 30 ust. 1 projektu). W ten sposób, ze względu na charakter zadań, które mają być realizowane w ramach Wydziału i ich naukowo-ekspercki charakter, projektodawca na poziomie ustawy zastrzegł wymóg legitymowania się stopniem naukowym doktora nauk prawnych dla pracowników tej jednostki.

Zagadnienia takie jak liczbę i wykaz stanowisk, na których zatrudnione są osoby należące do Wydziału Studiów oraz Wydziału Weryfikacyjnym, pozostałe dodatkowe wymagania kwalifikacyjne związane z zajmowaniem tych stanowisk, szczegółowy zakres zadań na tych stanowiskach oraz sposób i warunki ich wykonywania pozostawiono do uregulowania w przepisach wewnętrznych TK (zarządzeniu Prezesa Trybunału) – zob. art. 28 ust. 2 i art. 30 ust. 2 projektu.

Podobnie jak w przypadku Kancelarii Trybunału, projektodawca przewidział wydanie regulaminu wynagradzania pracowników Kancelarii Trybunału. Ma to zapewnić transparentność działań wewnętrznych organów TK oraz wyznaczyć nieprzekraczalne granice dotyczące ustalania wynagrodzeń, a tym samym zabezpieczyć przed nadużyciami w zakresie gospodarowania mieniem. Zgodnie z art. 31 ust. 1 projektu, Prezes Trybunału w drodze zarządzenia określi regulamin wynagradzania pracowników Biura Służby Prawnej Trybunału, w którym ustali zasady wynagradzania: 1) Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału; 2) asystentów sędziów Trybunału; 3) pracowników Wydziału Weryfikacyjnego; 4)

pracowników Wydziału Studiów. Wynagrodzenie Dyrektora Biura Służby Prawnej Trybunału nie może przekroczyć wynagrodzenia przewidzianego dla dyrektora sądu apelacyjnego określonego w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 32c § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Zgodnie z art. 32 projektu, w sprawach nieuregulowanych w ustawie do pracowników Biura stosuje się przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz. U. z 2015 r. poz. 1241, z późn. zm.).

Proponowane w rozdziale 3 działu I rozwiązania dotyczące jednostek organizacyjnych Trybunału są wyrazem racjonalizacji zatrudnienia w konstytucyjnym organie państwa i zapobiegania podejmowaniu przez aparat pomocniczy TK działań, które będą budziły wątpliwości co do bezstronności i niezależności Trybunału Konstytucyjnego. Należy podkreślić, że projekt zakłada jedynie ramy organizacji aparatu pomocniczego i jego podstawowe i niezbędne elementy. W szczególności określa, które organy wewnętrzne są upoważnione do doprecyzowania kwestii związanej z funkcjonowaniem Kancelarii i Biura Służby Prawnej. W ten sposób, przy zagwarantowaniu Trybunałowi marginesu decyzyjnego, zapewnia się jaśniejsze reguły funkcjonowania jego aparatu pomocniczego.

Podsumowując, w dziale I uporządkowano i uściślono przepisy dotyczące organizacji Trybunału Konstytucyjnego. W szczególności dookreślono pozycję poszczególnych organów wewnętrznych Trybunału i wskazano ich wzajemne relacje. Wprowadzono też spójny mechanizm związany z procedurą powoływania kandydatów na stanowiska Prezesa i Wiceprezesa TK, który z jednej strony uwzględnia uprawnienia przyznane Zgromadzeniu Ogólnemu przez ustawodawcę i Konstytucję w zakresie przedstawiania kandydatów na określone stanowiska, a z drugiej respektuje prawo Prezydenta do powołania tych organów. Jest to wyraz realizacji zasady współdziałania władzy i dialogu między organami, podkreślonego w Preambule do Konstytucji RP.

Ponadto w dziale I zaproponowano nową strukturę aparatu pomocniczego Trybunału zorganizowanego w Kancelarię TK oraz Biuro Służby Prawnej Trybunału. Celem tego działania jest usprawnienie i racjonalizacja obsługi konstytucyjnego organu państwa, w szczególności wyraźny podział i wskazanie struktur odpowiedzialnych za kwestie organizacyjno-administracyjne oraz za kwestie pomocy merytorycznej związane z działalnością orzeczniczą. Projektodawca wskazał ramy działania Kancelarii Trybunału i Biura Służby Prawnej Trybunału, pozostawiając jednak szczegółowe decyzje co do jej struktury samemu Trybunałowi.

3. Dział II określa tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. W poszczególnych rozdziałach zamieszczono zarówno wspólne przepisy odnoszące się do wszystkich procedur przed TK, jak i przepisy właściwe tylko dla niektórych z nich. W odniesieniu do takich postępowań jak w sprawach: 1) skarg konstytucyjnych, 2) badania zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych; 3) sporów kompetencyjnych między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa; 4) uznania przejściowej przeszkody Prezydenta w sprawowaniu urzędu, projektodawcy w odrębnych oddziałach uregulowali tylko te kwestie, które różniły te postępowania od pozostałych. Natomiast zagadnienia dotyczące np. zawartości pism procesowych inicjujących postępowanie, uczestników postępowania, posiedzeń i rozpraw, a także orzeczeń zostały określone w rozdziałach obejmujących wszystkie postępowania przed TK.

Rozdział 1 działu II reguluje właściwość Trybunału Konstytucyjnego. Art. 33 projektu wymienia sprawy, w których orzeka Trybunał. Zestawienie to opiera się na kompetencjach

przyznanych temu organowi w Konstytucji. Uzupełnieniem art. 33 jest definicja ustawy, zawarta w art. 34 projektu, która obejmuje swym zakresem również rozporządzenia Prezydenta z mocą ustawy wydane w trybie art. 234 Konstytucji oraz akty ustawodawcze o mocy prawnej równej ustawie, wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie Konstytucji RP z 1997 r. Jest to potwierdzenie kompetencji TK do kontroli aktów normatywnych o randze ustawy, które obecnie nie są częścią konstytucyjnego katalogu źródeł prawa, a nie utraciły mocy obowiązującej.

Projektodawca utrzymał możliwość wystąpienia przez TK do organów tworzących prawo z sygnalizacją w sprawie istnienia uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego w RP. Kompetencja ta nie jest określona w Konstytucji, ale stanowi wyraz współdziałania władzy sądowniczej z władzą prawodawczą i można jej źródło znaleźć w art. 10 Konstytucji oraz preambule do Konstytucji (art. 35 projektu).

Projektowana ustawa nie zmieniła też reguły, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego (art. 36 projektu).

W rozdziale 2 działu II projektodawca zawarł przepisy dotyczące składów orzekających. Uwzględniają one wnioski, wynikające z dyskusji o zasadach tworzenia składu TK. Projektodawca redagując przepisy wziął pod uwagę konkluzje wynikające z raportu zespołu ekspertów ds. TK (zob. zalecenie VI s. 57-64 raportu zespołu ekspertów ds. TK), z tym że uwzględnił także twierdzenia wynikające z wypowiedzi TK odnośnie do składów orzekających.

Zespół ekspertów ds. TK opowiedział się między innymi za „wprowadzeniem tzw. składu pełnego o liczbie sędziów obecnych co najmniej jedenastu, dla rozstrzygania problemów o istotnym znaczeniu politycznym i prawnym (np. kontrola konstytucyjności działania partii politycznych). Katalog spraw rozstrzyganych przez Trybunał w pełnym składzie byłby jednak otwarty i TK powinien być wyposażony w kompetencję do przejścia każdej sprawy o istotnym znaczeniu do rozstrzygnięcia w takim składzie. Proponowane rozwiązanie jest merytorycznie umotywowane i przejrzyste, gdyż jest swoiście „problemowe” i elastyczne. Tym bardziej, że tworzony w ten sposób katalog spraw, które rozstrzygane są w pełnym składzie, jest otwarty. Trafne jest uzależnienie wyboru składu od merytorycznej wagi sprawy, nie zaś realizowanie sztywnych ustaleń. Przewidziana elastyczność dotyczy nie tylko kontroli konstytucyjności ustawy, ale również kontroli konstytucyjności innych aktów. W pełnym składzie Trybunał powinien zatem orzekać w odniesieniu do spraw, które ustawodawca uznaje za kluczowe dla demokratycznego państwa prawnego” (s. 59 raportu zespołu ekspertów ds. TK).

W związku z powyższym projektodawca podkreślił, że zaproponowany przez niego sposób określenia składów orzekających ma na względzie podział spraw według właściwie dobranych i racjonalnych kryteriów. W świetle projektowanej ustawy, sprawy bardziej skomplikowane lub dotyczące konstytucyjności aktów prawnych wyżej usytuowanych w hierarchii źródeł prawa będą rozpoznawane przez większe składy orzekające niż sprawy prostsze lub dotyczące konstytucyjności aktów prawnych o stosunkowo niskiej randze. Takie ujęcie realizuje postulat, że ustawodawca nie może dokonywać podziału spraw między różne składy orzekające dowolnie i arbitralnie.

Z powyższych względów projektodawca postanowił zaproponować orzekanie w trzech rodzajach składów orzekających, to znaczy: pełnym składzie, składzie pięciu sędziów i w składzie trzech sędziów. Kryterium podziału spraw między poszczególne składy ma charakter

przedmiotowy. Polega ono na stopniowaniu spraw rozpatrywanych przez dany skład, w zależności od rodzaju poddawanego kontroli aktu i materii danej sprawy.

Zgodnie z art. 37 ust. 1 projektu Trybunał orzeka w pełnym składzie w sprawach: a) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa, b) o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej, c) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych, d) zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją, e) o szczególnej zawłości, z inicjatywy Prezesa Trybunału, a także gdy z wnioskiem o uznanie sprawy za szczególnie zawiłą do Trybunału zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy, albo w sprawach, w których szczególna zawłość wiąże się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie;

Trybunał ma orzekać w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach zgodności pozostałych ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją oraz zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie.

Skład trzech sędziów ma objąć postępowania w sprawach: a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami, b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskowi podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami, c) zażaleń na odmowę nadania biegu skargom konstytucyjnym, d) wyłączenia sędziego z przyczyn określonych w art. 39 ust. 2.

Z powyższego wynika, że projekt zachowuje mechanizm wyznaczania składów rozpoznających sprawy zawisłe przed Trybunałem obowiązujący na gruncie ustawy o TK z 2016 r.

Orzekanie w sprawach zgodności ustaw innych niż rozpatrywanych w pełnym składzie oraz umów międzynarodowych ma następować w składzie pięciu sędziów (art. 37 ust. 1 pkt 2). Jest to rozwiązanie takie samo jak to, które było w ustawie o TK z 2016 r. Grupa posłów, opierając się na wypowiedziach specjalistów z zakresu prawa konstytucyjnego, uznała, że taki skład zapewnia sprawne wykonywanie przez Trybunał jego konstytucyjnych kompetencji. W razie wątpliwości co do kierunku rozstrzygnięcia czy rozpatrywania spraw skomplikowanych skład orzekający zawsze może złożyć wniosek o przeniesienie sprawy na pełny skład.

Obok pełnego składu oraz składu pięcioposobowego, podobnie jak w ustawie o TK z 2016 r. utrzymano składy trzyosobowe (art. 37 ust. 1 pkt 3).

Należy podkreślić, że projekt nie ustanawia absolutnej zasady badania konstytucyjności wszystkich spraw w pełnym składzie. Tworząc przepisy dotyczące składu projektodawca uwzględnił kryteria określone w dotychczasowym orzecznictwie TK.

Projektowana ustawa podobnie jak ustawa o TK z 2016 r. utrzymuje, że pełny skład wymaga udziału co najmniej jedenastu sędziów (art. 37 ust. 3). Jak już podkreślano w uzasadnieniu do projektu ustawy o TK (druk sejmowy nr 558), tak określone kworum ma być gwarancją, że przy orzekaniu w najważniejszych sprawach posiadających szczególne znaczenie dla państwa, w wydaniu rozstrzygnięcia będzie brał udział zawsze cały lub prawie cały skład Trybunału. Będzie to miało wpływ na kształtowanie autorytetu wydanego orzeczenia oraz samego organu. O randze orzekania w pełnym składzie może też świadczyć

to, że rozprawie w tym zakresie przewodniczy Prezes, a w razie przeszkód w przewodniczeniu – wyznaczony przez niego sędzia Trybunału.

W projekcie zaproponowano, by Prezes TK wyznaczał sędziów do składu orzekającego, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę, uwzględniając przy tym rodzaje, liczbę oraz kolejność wpływu spraw do Trybunału. Zasada ta nie ma jednak charakteru absolutnego i ustawa przewiduje od niej odstępstwa (art. 38 ust. 2 projektu).

Rozdział 3 działu II określa zasady wyłączenia sędziego. W ten sposób realizowane są gwarancje bezstronności i niezawisłości sędziowskiej. Przepisy dotyczące wyłączenia sędziego są oparte na rozwiązaniach znanych z poprzednich ustaw o TK. Projekt wyróżnia zarówno sytuację *iudex inhabilis* jak i *iudex suspectus* (art. 39 - art. 41 projektu). Art. 41 ust. 1 projektu precyzuje, że wyłączenie sędziego Trybunału z udziału w rozpoznawaniu sprawy następuje z urzędu, na żądanie sędziego, albo na uzasadniony wniosek uczestnika postępowania.

W dziale II rozdziale 4 uregulowano zbiorczo kwestię uczestników postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Przepisy tego rozdziału określają zarówno uczestników w postępowaniu dotyczącym orzekania o zgodności aktów normatywnych z aktami wyższego rzędu, jak i w innych sprawach, które mogą być przedmiotem postępowania przed TK. Utrzymano znaną z wcześniejszej ustawy możliwość szerokiego udziału w postępowaniach Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 42 ust. 1 pkt 10 projektu). W art. 43 i 44 projektu uregulowano kwestie działania przed Trybunałem przez uczestników postępowania. Określono także zasady działania przez przedstawiciela lub pełnomocnika.

Ponadto w rozdziale 4 do listy uczestników projektodawca dopisał uczestników postępowania w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP. W przepisie tym projektodawca wskazał też zasady wyznaczania przedstawicieli w tym postępowaniu (art. 45 projektu).

Kwestie obowiązków i uprawnień uczestników postępowania, w tym takie zagadnienia jak zobowiązanie do składania Trybunałowi wyjaśnień i informacji o sprawie potrzebnych do jej rozstrzygnięcia oraz zasady dostępu do akt sprawy oraz zasady związane z przedstawieniem wyjaśnień zostały uregulowane w przepisach dotyczących przebiegu postępowania. Mimo że kwestia ta odnosi się bezpośrednio do uczestników postępowania projektodawca uznał, że dla spójności regulacji powinna ona być określona w rozdziale dotyczącym etapów procedowania.

W rozdziale 5 działu II szeroko uregulowano kwestię pism procesowych przed Trybunałem, w tym wymogów formalnych, jakie muszą spełniać te pisma. W szczególności projektodawca zwrócił uwagę na pisma inicjujące postępowanie przed TK. Art. 46 projektu dzieli te pisma na wnioski, pytania prawne i skargi konstytucyjne, które inicjują postępowanie przed TK. W kolejnych przepisach określono wymogi formalne, jakie mają spełniać te dokumenty. Art. 47 i 48 projektu opisuje wymogi dotyczące wniosków o zbadanie konstytucyjności aktów prawnych. Art. 52 projektu wskazuje elementy pytania prawnego, a art. 53 – skargi konstytucyjnej. Oprócz pewnych korekt redakcyjnych i doprecyzowania sformułowań, wskazane rozwiązania nawiązują do wcześniej obowiązujących ustaw o TK, w szczególności do ustawy o TK z 2016 r.

W rozdziale 5 odrębnie wskazano wymogi formalne wniosku: 1) w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznej (art. 49 ust. 1 projektu); 2) w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznej (art. 49 ust. 2 projektu); 3) o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego (art. 50 projektu) oraz w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP (art. 51 projektu).

Szczegółowe określenie wymogów pism procesowych składanych do TK ma ułatwić ich sporządzanie przez podmioty uprawnione do inicjowania postępowania. Pomoże też rozważyć i przygotować rzetelnie sprawę, a także będzie gwarancją, że wnioski, pytania prawne lub skargi konstytucyjne nie będą kierowane do Trybunału w sprawach oczywiście bezzasadnych. Ponadto właściwe oznaczenie kwestionowanego aktu normatywnego i wzorców kontroli oraz przedstawienie ich wykładni może usprawnić podejmowanie rozstrzygnięć przez Trybunał, który w pismach procesowych otrzyma pogłębione studium nad problemami konstytucyjnymi.

Rozdział 6 działu II objął zagadnienie kosztów postępowania (art. 54 i art. 55 projektu).

Dla samego przebiegu postępowania istotne znaczenie ma projektowany rozdział 7. Składa się on z oddziałów obejmujących wszczęcie postępowania (art. 56-art. 58 projektu), umorzenie postępowania (art. 59 projektu projektu), wstępną kontrolę (art. 60-art. 61 projektu) oraz przepisy związane z rozpoznawaniem sprawy po nadaniu jej biegu (art. 62-art. 75 projektu).

Projektodawca podkreślił, że zainicjować postępowanie może wniosek, pytanie prawne albo skarga konstytucyjna (art. 56 projektu). W przypadku wątpliwości co do kształtu pisma istnieje możliwość zwrócenia go nadawcy albo wezwania do jego uzupełnienia pod rygorem zwrócenia pisma (art. 57 projektu).

Oddział dotyczący wszczęcia postępowania przewiduje też możliwość cofnięcia pisma inicjującego postępowanie (art. 58 projektu).

Istotną regulacją są przepisy dotyczące umorzenia postępowania. Projektodawca do dotychczas znanych przesłanek umorzenia, wyraźnie dodał jedną związaną z tzw. dyskontynuacją wniosków grup posłów albo senatorów. Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 5 Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania w wypadku zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, w niezakończonych sprawach wszczętych na podstawie wniosku grupy posłów lub senatorów, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. W ten sposób usankcjonowano wieloletnią praktykę polegającą na umarzaniu tego typu spraw po zakończeniu kadencji przez parlament. Jednocześnie projektodawca ograniczył możliwość orzekania o przepisach, które utraciły moc obowiązującą. Zgodnie z art. 59 ust. 3 projektu będzie to możliwe tylko wtedy, gdy wydanie orzeczenia będzie konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw, w postępowaniu toczącym się w ramach skargi konstytucyjnej.

Odnosnie do wstępnej kontroli wniosków podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji i skarg konstytucyjnych projektodawca utrzymał dwuinstancyjną procedurę znaną zarówno z ustawy o TK z 1997 r. jak i z ustawy o TK z 2016 r. (zob. art. 61 projektu). W ten sposób w sprawach dotyczących bezpośrednio praw człowieka (np. skargi konstytucyjne, wnioski organizacji pracodawców, pracowników, kościołów i związków wyznaniowych) oraz wspólnot samorządowych (wnioski organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego) zagwarantowano lepszy dostęp do Trybunału i prawo do weryfikacji jego formalnej decyzji o braku dopuszczenia sprawy do rozpoznania.

W przepisach oddziału o rozpoznaniu sprawy przed TK (art. 62 – art. 75 projektu) powtórzono, niekiedy ze zmienioną redakcją, znane z wcześniejszych ustaw, przepisy o kryteriach kontroli konstytucyjności prawa (TK może badać treść aktu, kompetencje i tryb jego wydania - art. 68 projektu), obowiązku zbadania przez Trybunał wszystkich istotnych okoliczności służących wszechstronnemu wyjaśnieniu sprawy (art. 69 projektu).

W art. 67 projektodawca wyraźnie określił, co należy rozumieć przez przedmiot zaskarżenia, przedmiot kontroli oraz wzorzec kontroli. W tej kwestii ustawa odwołuje się do wyrażen używanych w doktrynie prawnej. Zgodnie z tym przepisem, Trybunał, orzekając, jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej. Zakres zaskarżenia obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą (wskazanie wzorca kontroli).

W tej części ustawy ważne są też przepisy dotyczące zawiadamiania uczestników postępowania o przekazaniu pisma inicjującego postępowanie do rozpoznania przez skład orzekający oraz doręczenie uczestnikom odpisów tych pism (art. 63 projektu).

Art. 63 projektu nie określa terminu na zajęcie stanowiska przez uczestników postępowania, ale przewiduje, że termin taki może być wyznaczony przez Prezesa TK (zob. art. 63 ust. 1 zdanie 2).

Kolejne przepisy oddziału regulują zasady łącznego rozpoznania wniosków, pytań prawnych lub skarg konstytucyjnych (art. 64 projektu). Zasadą ma być łączenie spraw inicjowanych w tym samym trybie. Projektodawca wprowadza wyraźny zakaz łączenia spraw inicjowanych w różnych trybach kontroli (art. 64 ust. 3 projektu).

W omawianym oddziale uregulowano też kwestie zwracania się o opinię do Rady Ministrów, jeśli orzeczenie TK może wiązać się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej lub ustawie o prowizorium budżetowym (art. 65 projektu), a także zasady orzekania w sprawie prewencyjnej kontroli ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym (art. 66 projektu).

Ponadto projektodawca przewidział możliwość zwracania się do Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego o przekazanie informacji w sprawie wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym lub jego stosowania (art. 70 projektu), a także zwracania się o pomoc do organów władzy publicznej w celu umożliwienia wszechstronnego wyjaśnienia sprawy (art. 71 projektu). Uregulował też uprawnienia przewodniczącego składu orzekającego dotyczące rozpoznawania sprawy (art. 72 projektu).

Wyżej wskazane rozwiązania prawne mają umożliwić Trybunałowi wszechstronne i rzetelne wyjaśnienie sprawy. Są one także wyrazem współdziałania władzy.

Art. 73 projektu zapewnia gwarancje dostępu do akt w postępowaniu przed TK i zawiera regulacje dotyczące ochrony danych osobowych. Rozwiązanie jest bardziej rozbudowane niż w ustawie o TK z 2016 r. Ma to na celu lepsze zapewnienie gwarancji procesowych.

Ponadto art. 74 określił zasady przeglądania akt sprawy, co także ma być wyrazem realizacji prawa do rzetelnej procedury przed Trybunałem. Dotychczas zagadnienia te były szczegółowo określone w Regulaminie Trybunału, jednakże projektodawca uznał, że ze względu na charakter tych przepisów, powinny być one uregulowane w ustawie.

Zgodnie z art. 75 projektu wewnętrzny tok postępowania z wnioskami, pytaniami prawnymi i skargami konstytucyjnymi określa Regulamin Trybunału. Należy jednak pamiętać, że Regulamin ten nie może wyznaczać uprawnień i obowiązków uczestnikom postępowania, gdyż jest to akt wewnętrznie wiążący, skierowany jedynie do jednostek podległych organowi go wydającemu.

Rozdział 8 działu II określa przepisy szczególne w postępowaniu przed TK. Dotyczą one postępowania w sprawach skarg konstytucyjnych (art. 76 – art. 80 projektu);

postępowania w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych (art. 81 – art. 84 projektu); postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego (art. 85 – art. 86 projektu) oraz postępowania w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP (art. 87 – art. 90 projektu). Ten ostatni oddział nie był rozbudowany w ustawie z 2016 r. Projektodawca, wzorem ustawy z 2015 r. o TK, doprecyzowuje zatem to zagadnienie.

W przypadku wniesienia skargi konstytucyjnej, Trybunał może wydać tzw. postanowienie tymczasowe. Dotyczy ono indywidualnych skarżących spraw, a jego celem jest zabezpieczenie interesu podmiotu składającego skargę lub interesu publicznego. Jest to postanowienie o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować skutki nieodwracalne, wiążące się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego lub gdy przemawia za tym ważny interes publiczny lub inny ważny interes skarżącego. Postanowienie to doręcza się niezwłocznie skarżącemu oraz właściwemu organowi sądowemu lub organowi egzekucyjnemu. Projektodawca świadomie przewidział możliwość wydania postanowienia tymczasowego jedynie w sprawach procedowanych na podstawie skarg konstytucyjnych, gdyż przy tej formie kontroli rozstrzygnięcie Trybunału może mieć wpływ na wykonanie ostatecznego wyroku w sprawie. W kontroli abstrakcyjnej, zainicjowanej wnioskiem, wpływ orzeczenia Trybunału na jednostkę będzie jedynie pośredni. Kontrola wnioskowa nie ma bowiem związku bezpośredniego z indywidualnymi sprawami podmiotów prywatnych. Z kolei w przypadku pytań prawnych nie ma konieczności wydawania postanowienia tymczasowego, gdyż tu sprawa nie jest jeszcze zakończona, a rozstrzygnięcie, które ma wydać sąd, zależy od odpowiedzi TK.

Rozdział 9 Działu II dotyczy rozpraw i posiedzeń. W projekcie, podobnie jak w ustawie o TK z 2016 r. zasadą uczyniono rozpoznawanie wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych na rozprawie (art. 91 projektu). Od tej zasady w art. 92 projektu wprowadzono wyjątki, które są bardziej rozbudowane niż miało to miejsce wcześniej. Obok możliwości rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, gdy z pisemnych stanowisk wszystkich uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją (art. 92 ust. 1 pkt 3 projektu) wyrok bez rozprawy można wydać, jeżeli pisemne stanowiska wszystkich uczestników postępowania oraz pozostałe dowody zgromadzone w sprawie stanowią wystarczającą podstawę do wydania orzeczenia (art. 92 ust. 1 pkt 1 projektu) albo gdy sprawa dotyczy zagadnienia prawnego, które zostało wystarczająco wyjaśnione we wcześniejszych orzeczeniach Trybunału (art. 92 ust. 1 pkt 2 projektu).

Możliwość orzekania na posiedzeniu niejawnym nie może być zasadą, ale ze względu na ekonomię procesową, gdy oczywiste będzie, po spełnieniu wyżej wskazanych warunków, że rozprawa nie wniesie nowych treści do sprawy, wówczas rozstrzyganie bez rozprawy usprawnia postępowanie przed TK. Ze względu na kontrowersje, które pojawiły się po wydaniu przez Trybunał postanowienia z 3 sierpnia 2016 r., sygn. K 39/16, projektodawca zaproponował, by warunkiem do rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym było wpłynięcie stanowisk wszystkich uczestników tego postępowania.

O rozpoznaniu wniosku, pytania prawnego lub skargi na posiedzeniu niejawnym rozstrzyga skład orzekający (art. 92 ust. 2 projektu). Projektodawca w art. 92 ust. 4 projektu zastrzegł, że nie można rozpoznać spraw na posiedzeniu niejawnym w przypadku wniosków, pytań i skarg rozpatrywanych w pełnym składzie. Waga spraw, które może objąć pełny skład nie pozwala bowiem, by były one rozpoznawane z wyłączeniem jawności.

Art. 93 projektu określa zasady wyznaczenia terminów rozpraw. Projektodawca utrzymał w tym wypadku znany z ustawy o TK z 2016 r. termin 30 dniowy, który ma lepiej zagwarantować prawa uczestników postępowania do przygotowania się do rozprawy. Termin ten może być skrócony o połowę przez Prezesa TK, jednak przy zapewnieniu możliwości zgłoszenia sprzeciwu w tej sprawie przez podmioty inicjujące postępowanie.

Kolejne przepisy projektowanego aktu zakładają jako zasadę jawność rozprawy, z pewnymi wyjątkami dotyczącymi bezpieczeństwa państwa lub ochrony informacji niejawnych (art. 94 projektu).

Art. 95 projektu określa zasady uczestnictwa w rozprawie i konsekwencje braku stawiennictwa określonych podmiotów. Projektodawca różnicuje przy tym obowiązki w tym zakresie dotyczące podmiotów inicjujących postępowanie przed TK i obowiązki pozostałych uczestników tego postępowania.

Art. 96–art. 100 projektu określają zasady przebiegu rozprawy. Regulacja ta nie różni się zasadniczo od dotychczas obowiązujących rozwiązań prawnych. Projektodawca doprecyzował obowiązki uczestników rozprawy, które dotychczas określał Regulamin Trybunału i wskazał zasady związane z zarządzaniem przerwy w rozprawie.

Art. 101 określa wymogi dotyczące protokołu rozprawy.

Ostatni rozdział działu II reguluje kwestię orzeczeń Trybunału. Art. 102 projektu precyzuje, że rozstrzygnięcie sprawy może nastąpić w formie wyroku albo postanowienia. Projektodawca wskazał przypadki wydawania wyroków i postanowień (art. 103- art. 104 projektu). W tym zakresie nie zmienia się dotychczasowych reguł.

Projektodawca utrzymał głosowanie nad orzeczeniem większością głosów i możliwość zgłaszania zdań odrębnych zarówno do orzeczenia jak i do samego uzasadnienia (art. 106 ust. 1 i 3 projektu).

Art. 108 projektu określa strukturę orzeczenia. Orzeczenie Trybunału zawiera więc: 1) wskazanie składu orzekającego i protokolanta; 2) sygnaturę akt; 3) datę i miejsce oraz tryb wydania orzeczenia; 4) wskazanie podmiotu, który zainicjował postępowanie przed Trybunałem oraz innych uczestników postępowania; 5) dokładne określenie aktu normatywnego lub jego części, którego dotyczy orzeczenie; 6) przedstawienie zarzutów podmiotu, który zainicjował postępowanie przed Trybunałem; 7) rozstrzygnięcie Trybunału, w tym wynik głosowania sędziów; 8) podpisy sędziów składu orzekającego; 9) informację o zgłoszeniu zdania odrębnego.

Jeżeli Trybunał postanowi, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego lub jego części nastąpi w innym terminie niż dzień wejścia w życie orzeczenia, w orzeczeniu określa się termin utraty mocy obowiązującej tego aktu lub jego części.

Taką strukturę będą miały także orzeczenia Trybunału w innych sprawach niż dotyczących badania hierarchicznej zgodności norm prawnych (art. 109 projektu).

Z art. 108 projektu wynika, że podobnie jak w ustawie o TK z 2016 r. projektodawca przewidział, iż orzeczenie zawiera rozstrzygnięcie Trybunału, w tym wynik głosowania sędziów. Jest to rozwiązanie znane w innych państwach (np. w Niemczech). Jest ono również praktykowane w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (ETPCz). W orzeczeniach ETPCz określa się, czy zapadły one jednogłośnie, a jeśli nie - wskazuje się stosunek głosów.

Projektodawca zróżnicował kwestię publicznego ogłoszenia orzeczenia (art. 113 i art. 114 projektu) od ogłoszenia w rozumieniu art. 190 ust. 2 i 3 Konstytucji (art. 115 projektu).

W drugim wypadku odesłał do regulacji wynikającej z ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych. Przywrócono regulę, że zarządzenia ogłoszenia dokonuje Prezes TK. Dla ogłoszenia orzeczenia konieczny jest bowiem akt uprawnionego podmiotu. Podmiot wydający dziennik urzędowy, w którym ogłasza się orzeczenia Trybunału nie może w tym zakresie działać z urzędu.

Ponadto w art. 116 projektu doprecyzowano zasady wydawania zbioru orzeczeń TK. Zbiór ten ma na celu realizację konstytucyjnego prawa dostępu do informacji publicznej, które obejmuje również dostęp do informacji o działalności organów władzy sądowniczej (art. 61 Konstytucji RP). Zdaniem projektodawcy wydawanie zbioru orzeczeń czyni zadość wymogowi podania orzeczenia do publicznej wiadomości. W zbiorze tym są zawarte nie tylko sentencje orzeczeń, ale też ich uzasadnienia. To umożliwia zapoznanie się z motywami działania organu w podejmowaniu danych rozstrzygnięć. Zbiór orzeczeń jest źródłem informacji o działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego. Nie ma on charakteru organu urzędowego, o którym mowa w art. 190 ust. 2 Konstytucji RP. Z tego względu zamieszczenie orzeczenia TK w zbiorze orzeczeń nie powoduje wiążących skutków prawnych, jakie są związane z ogłoszeniem tego orzeczenia we właściwym dzienniku urzędowym.

W rozdziale dotyczącym orzeczeń TK zawarto również przepisy odnoszące się do sprostowań w orzeczeniu (art. 110 projektu) oraz możliwości rozstrzygnięcia przez Trybunał wątpliwości co do treści orzeczenia na wniosek uczestnika postępowania (art. 111 projektu).

Podsumowując, Dział II porządkuje przepisy dotyczące trybu postępowania przed TK oraz wzmacnia prawa uczestników postępowania (np. w kwestii dostępu do akt i ich przeglądania). Część rozwiązań zawartych dotychczas w akcie wewnętrznym dotyczących praw i obowiązków uczestników postępowania została przeniesiona do ustawy. Sposób usystematyzowania tej części projektu ma sprawić, że szukanie poszczególnych instytucji prawnych odnoszących się do procedury przed Trybunałem będzie bardziej intuicyjne. Zaproponowane rozwiązania mają usprawnić postępowanie jednak bez uszczerbku dla gwarancji ochrony praw uczestników postępowania. Projektowane instytucje prawne mają zapewnić sprawne i rzetelne wykonywanie przez Trybunał jego konstytucyjnych kompetencji.

4. Projektodawca zdecydował, że ze względu na nowy sposób uregulowania materii dotyczącej Trybunału przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe zamieści w odrębnej ustawie – Przepisy wprowadzające. Taki zabieg legislacyjny jest uzasadniony tym, że z dotychczas obowiązującej jednej ustawy, która regulowała różne kwestie związane z funkcjonowaniem Trybunału, wyodrębniono, zgodnie z treścią art. 197 Konstytucji, a także w zgodzie z zaleceniami zespołu ekspertów ds. TK dwa akty prawne. By zapewnić spójność regulacji i wprowadzić nowe rozwiązania prawne zaprojektowano odrębną ustawę wprowadzającą te przepisy.

III

Nowa ustawa w sposób uporządkowany określa organizację i tryb postępowania przed Trybunałem, co ma umożliwić sprawniejsze działanie tego organu. Będzie to możliwe dzięki wzmocnieniu legitymacji Zgromadzenia Ogólnego, w szczególności przy przedstawianiu kandydatów na Prezesa TK, a także dzięki uporządkowaniu i bardziej jasnemu określeniu procedury działania przed TK. W ten sposób podmioty chcące zainicjować postępowanie będą miały gwarancje rzetelnej procedury, a Trybunał, w ramach swojej niezależności, a jednocześnie w granicach prawa będzie mógł swobodnie realizować przyznane mu kompetencje.

Należy podkreślić, że zasadnicze zmiany co do kształtu regulacji w porównaniu ze wcześniejszymi ustawami dotyczą przede wszystkim organizacji Trybunału Konstytucyjnego. Kryzys konstytucyjny związany z TK pokazał, że wadliwości wynikające z kształtu struktury organizacyjnej Trybunału, w tym określenia kompetencji wewnętrznych organów Trybunału oraz aparatu administracyjnego utrudniają sprawne działanie tej instytucji. Grupa posłów uznała, że zaproponowane rozwiązania dotyczące organizacji TK umożliwią rzetelne przeprowadzenie procedury orzekania przed tym organem.

Wejście w życie nowej ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym co do zasady nie spowoduje dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa. Planowana restrukturyzacja aparatu pomocniczego Trybunału i racjonalizacja zatrudnienia, polegająca między innymi na likwidacji zbędnych etatów pracowniczych zarówno w pionie organizacyjno-administracyjnym, jak i w pionie merytorycznym, które dotychczas generowały nieuzasadnione koszty, przyczyni się do powstania oszczędności.

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 27 października 2016 r.

BAS-WAPEiM-2321/16
TRYB PILNY

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Stanisław Piotrowicz)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2012 r. poz. 32, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektowanej regulacji

Projekt zmierza do uchwalenia ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Kolejne rozdziały projektowanej ustawy dotyczą: w dziale organizacji Trybunału Konstytucyjnego – przepisów ogólnych, organów Trybunału, Kancelarii Trybunału i Biura Służby Prawnej Trybunału, w dziale postępowania przed Trybunałem – właściwości Trybunału, składów orzekających, wyłączenia sędziego Trybunału, uczestników postępowania, pism procesowych, kosztów postępowania, przebiegu postępowania przed Trybunałem i przepisów szczególnych o postępowaniu przed Trybunałem, rozpraw i posiedzeń oraz orzeczeń Trybunału.

Zgodnie z przepisem końcowym, projektowana ustawa ma wejść w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przez Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Materia, której dotyczy projekt, pozostaje zasadniczo poza zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej. Prawo UE dotyczy niektórych zagadnień ujętych w projekcie. Ocena zgodności projektu z prawem UE wymaga uwzględnienia art. 45 ust. 1 i ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który ustanawia unijną swobodę przemieszczania się pracowników. Zgodnie z tymi przepisami, zapewnia się swobodę przepływu

pracowników wewnątrz Unii, przy czym swoboda ta obejmuje zniesienie wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową między pracownikami państw członkowskich UE w zakresie zatrudnienia, wynagrodzenia i innych warunków pracy. Jednocześnie, zgodnie z art. 45 ust. 4 TfUE, postanowienia tego artykułu nie mają zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej.

3. Analiza projektu pod kątem prawa Unii Europejskiej

Projekt uzależnia możliwość zatrudnienia na określonych stanowiskach w Biurze Służby Prawnej Trybunału od posiadania obywatelstwa polskiego. Wymóg ten dotyczyć ma asystentów sędziego Trybunału (art. 26 ust. 2 pkt 1 projektu) oraz pracownika wydziału do spraw wstępnej weryfikacji pism inicjujących postępowanie przed Trybunałem (art. 28 ust. 1 pkt 1 projektu). Wymogi te należy ocenić co do zgodności z art. 45 ust. 1 i ust. 2 w związku z ust. 5 TfUE. W szczególności, ustalić należy, czy stanowiska, o których mowa w projekcie, mieszczą się w zakresie wyłączenia dotyczącego administracji publicznej.

Zakres wyłączenia, o którym mowa w art. 45 ust. 4 TfUE, stanowi przedmiot wypowiedzi orzeczniczych Trybunału Sprawiedliwości UE. W orzecznictwie dookreślone zostały przesłanki dopuszczalności powołania się przez państwo członkowskie na to wyłączenie. Decydujące znaczenie ma charakter obowiązków wykonywanych na danym stanowisku. Wprowadzenie dyskryminujących ograniczeń w zatrudnieniu musi być uzasadnione, po pierwsze, bezpośrednim lub pośrednim udziałem przez osoby pełniące dane stanowisko w sprawowaniu władzy określonej przez prawo publiczne oraz, po drugie, ochroną ogólnych interesów państwa i instytucji państwowych (wyrok TS z 2 lipca 1996 r. w sprawie *Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Wielkiemu Księstwu Luksemburga*, C-473/93, pkt. 48; wyrok TS z 2 lipca 1996 r. w sprawie *Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Republice Greckiej*, C-290/94, pkt 37). Dodatkowo, wyłączenie może zostać przywołane wyłącznie wówczas, gdy wykonywanie uprawnień przyznanych przez prawo publiczne odbywa się regularnie i nie stanowi niewielkiej części prowadzonej aktywności (wyrok TS z 30 września 2003 r. w sprawie *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española przeciwko Administración del Estado*, C-405/01, pkt 44).

Odnosząc te ustalenia do projektowanej regulacji dotyczącej asystentów sędziów Trybunału i pracowników wydziału weryfikacyjnego, należy wskazać, że, zgodnie z projektem, osoby pracujące na tych stanowiskach mają wykonywać, w przypadku asystentów, czynności zmierzające do przygotowania spraw do rozpoznania przez Trybunał (art. 26 ust. 1 projektu), oraz, w przypadku pracowników wydziału weryfikacyjnego, wspomagać sędziów Trybunału w realizacji procedur określonych w dziale projektowanej ustawy dotyczącej postępowania przed Trybunałem (art. 27 ust. 1 projektu). W obu przypadkach podejmowanie tych czynności należy do podstawowych obowiązków osób zajmujących takie stanowiska. Biorąc pod uwagę treść postanowień projektu, dotyczących charakteru obowiązków wykonywanych na stanowiskach asystenta sędziego Trybunału i pracownika wydziału

weryfikacyjnego uznać należy, że stanowiska te mieszczą się w zakresie wyłączenia, o którym mowa w art. 45 ust. 4 TfUE. W konsekwencji należy uznać, że określone w projektowanych przepisach wymogi obywatelstwa polskiego nie są sprzeczne z art. 45 ust. 1 i ust. 2 TfUE.

4. Konkluzja

Projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Akceptował:

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

M. Warciński

Michał Warciński

Warszawa, 27 października 2016 r.

BAS-WAPEiM-2322/16

TRYB PILNY

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Stanisław Piotrowicz) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt zmierza do uchwalenia ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Kolejne rozdziały projektowanej ustawy dotyczą: w dziale organizacji Trybunału Konstytucyjnego – przepisów ogólnych, organów Trybunału, Kancelarii Trybunału i Biura Służby Prawnej Trybunału, w dziale postępowania przed Trybunałem – właściwości Trybunału, składów orzekających, wyłączenia sędziego Trybunału, uczestników postępowania, pism procesowych, kosztów postępowania, przebiegu postępowania przed Trybunałem i przepisów szczególnych o postępowaniu przed Trybunałem, rozpraw i posiedzeń oraz orzeczeń Trybunału.

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Projekt nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.

Akceptował:
Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

M. Warciński

Michał Warciński